Строго поверително
от особена важност
Екз.№ 1

"РАЗСЕКРЕТЕНО"

ДО

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ
другаря СТАНКО ТОДОРОВ

Д О К Л А Д

от проф.ВЕСЕЛИН НИКИФОРОВ, председател на Българската народна банка

ОТНОСНО: годишния отчет за дейността
на банковата система през 1980 г.

Другарю Председател,

Съгласно чл.50 от Устава на Българската народна банка представям Ви отчет за дейността на Българската народна банка, Българската външнотърговска банка и Държавната спестовна каса през 1980 г.

През отчетната година цялостната дейност на банките бе насочена за изпълнение на мащабните задачи, поставени от Единадесетия конгрес на Българската комунистическа партия

БНБ
Архив информация
215- 2 1119

за разгърнато и ускорено изграждане на зрелия социализъм в нашата родина, за превръщане в живо дело стратегическия девиз на конгреса за високо качество и висока ефективност във всичко и навсякъде, за решаване на задачата, поставена от Юлския пленум (1976 г.) на Централния комитет на партията за издигане равнището на субективния фактор в съответствие с новите условия и възможности на икономиката и обществото като цяло, за решаване проблемите, свързани с по-натъшното подобряване на планирането и усъвършенствуване на социалистическата организация на труда, съобразно с решенията на Националната партийна конференция (1978 г.). Много усилия бяха положени и за разширяване действието на стоково-паричните отношения и издигане организиращата, регулиращата и контролиращата роля на българския лев на основата на последователното внедряване на икономическия подход.

При тези именно условия и повишени изисквания се развиваха и утвърждаваха през отчетния период планово-регулиращите, координиращите и контролните функции на банковата система. Особено внимание бе отделено за прилагането на новия икономически подход в съответствие с утвърдените нормативни актове за управление на социалистическите организации от отделните отрасли; за изпълнението на програмите за намаляване дела на незавършеното строителство и икономия на капитални вложения, за ускоряване обращаемостта на оборотните средства и ускоряване на паричното обращение; за въздействие и съдействие за изпълнение на качествените показатели в народното стопанство; за по-нататъшното усъвършенствуване на валутно-финансовите, платежно-разчетните и кредитните отношения с другите страни и за подобряване на административното и общественото обслужване на социалистическите организации и на населението.

I. ПАРИЧНО ОБРАЩЕНИЕ

През годините на седмата петилетка паричното обращение се развиваше в условията на ускорено и динамично развитие на нашата страна. Последователното прилагане на новия икономически подход и новия икономически механизъм даде възможност за по-нататъшно изпълнение на Декемврийската програма на партията за повишаване на материалното и духовно равнище на населението. Съществено нараснаx доходите и разходите на населението и в резултат на приложението на Постановление № 50 от 1979 година на ЦК на БКП и Министерския съвет за увеличаване на заплатите и другите доходи на трудещите се и за привеждане на цените на едро и дребно в съответствие с обективните условия за развитие на икономиката и повишаване на нейната ефективност.

Динамиката и структурата на постъпленията и плащанията в налични пари, които образуват основна част от паричните доходи и разходи на населението и определят изменението на масата на парите в обращение, могат да се видят от данните за изпълнението на касовия план за 1980 година. (Таблица № 1).

Общо за периода 1976-1980 година паричните доходи на населението са 67 343,0 млн. лева, като средногодишно нараснаха с 6,6 на сто. През 1980 година те възлязоха на 15 792,0[1/] млн. лев - с 1 624,0 млн. лева (12,3 на сто) повече от 1979 година.

Общата сума на разходите на населението за покупка на стоки и услуги - 51 757,0 млн. лева нарасна средногодишно през седмата петилетка с 8,5 на сто. Само за 1980 година техният размер - 12 622,0 млн. лева е с 1867,0 млн. лева (17,4 на сто) повисок от 1979 година.

[1/] Предварителен отчет на КЕССИ

/млн.лв./

Показатели	Общо за петилетката		В това число по години						1980 г. в % към 1979 г.
			1976 г.	1977 г.	1978 г.	1979 г.	1980 г.		
	план	отчет	отчет	отчет	отчет	отчет	план	отчет	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ПОСТЪПЛЕНИЯ ОТ:									
Стокооборот	33853,0	34381,7	6048,1	6260,3	6513,4	6954,5	8199,0	8605,4	123,7
Транспорт	2109,0	2098,7	373,2	400,5	427,0	434,4	452,0	463,6	106,7
Комунални и битови услуги	1718,0	1696,4	283,1	307,3	328,9	347,5	446,0	429,6	123,6
Културни, здравни и спортни мероприятия	272,5	281,4	47,9	50,2	52,5	54,8	69,0	76,0	138,7
Данъци и такси	695,5	715,0	117,9	130,8	151,2	154,8	162,0	160,3	103,6
Други постъпления	1862,0	1878,8	343,2	345,4	361,0	386,7	413,0	442,5	114,4
ВСИЧКО постъпления	40510,0	41052,0	7213,4	7494,5	7834,0	8332,7	9741,0	10177,4	122,1
Емисионен резултат (пуснати в обращение)	1305,0	738,3	179,5	249,4	213,0	98,0	320,0	–	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ПЛАЩАНИЯ ЗА:									
Заплати	27625,0	27448,0	5147,0	5163,1	5198,7	5566,8	6431,0	6372,4	114,5
Помощи и обезщетения	3069,0	3046,2	536,0	548,6	544,0	568,7	835,0	848,9	149,3
Селскостопански произведения	757,0	856,1	101,5	105,1	115,8	136,0	340,0	397,7	292,4
П.т.т. станции	1650,0	1582,8	217,2	299,5	349,8	313,2	450,0	403,1	128,7
Държавна спестовна каса	2736,0	2847,1	383,0	528,3	679,8	528,6	580,0	727,4	137,6
Стопанско-оперативни и други разходи	1842,0	1842,7	352,7	339,5	361,9	378,4	415,0	410,2	108,4
Други плащания	4136,0	4167,4	655,5	759,8	797,0	939,0	1010,0	1016,1	108,2
Всичко плащания:	41815,0	41790,3	7392,9	7743,9	8047,0	8430,7	10061,0	10175,8	120,7
Емисионен резултат (изтеглени от обращение)	–	–	–	–	–	–	–	1,6	–

През годините на седмата петилетка банката успешно изпълняваше функциите си в областта на планирането и регулирането на паричното обращение, като нормално осигуряваше с налични пари процесите на социалистическото възпроизводство.

Постъпленията и плащанията в налични пари от касите на банката, които определят изменението на масата на парите в обращение, представляват основната част от паричните доходи и разходи на населението.

За периода 1976-1980 година планът за общата сума на постъпленията в касите на банката е изпълнен 101,3 на сто. При план общо за петилетката 40 510,0 млн. лева, фактически постъпиха 41 052,0 млн. лева - с 542,0 млн. лева повече. През 1980 година общата сума на постъпленията възлезе на 10 177,4 млн. лева и е с 436,4 млн. лева - 4,5 на сто по-голяма от плана.

Планът за плащанията в налични пари от касите на банката през периода 1976-1980 година е изпълнен 99,9 на сто. Общата им сума - 41 790,3 млн. лева е с 24,7 млн. лева по-малка от планираната. През 1980 година изплатената сума от касите на банката - 10 175,8 млн. лева е със 114,8 млн.лева - 1,1 на сто повече от плана.

В резултат на посоченото изпълнение на плана за постъпленията и плащанията в налични пари общо за петилетката програмата по паричното обращение е успешно изпълнена. При план да се пуснат в обращение 1 305,0 млн. лева, фактически са пуснати 738,3 млн. лева - с 566,7 млн. лева по-малко. Посочената икономия е реализирана главно през последните две години на петилетката - 321,6 млн. лева през 1980 година и 232,0 млн. лева през 1979 година.

През 1980 година за пръв път от всички години на седмата петилетка са изтеглени пари от обращение. В сравнение с 1979 година през последната година на петилетката е осъществена икономия на емисия в размер на 99,6 млн. лева.

На всеки 100 лева изплатени от касите на банката общо за периода 1976-1980 година се върнаха обратно 98,23 лева. В сравнение с плана възвръщаемостта на пуснатите в обращение налични пари е подобрена с 1,35 лева. През 1980 година на 100 лева плащания се върнаха обратно в касите на банката 100,01 лева, с което възвръщаемостта се подобри с 3,19 лева спрямо плана и с 1,17 лева в сравнение с 1979 година.

На всеки 100 лева постъпили в касите на банката през годините на седмата петилетка 83,75 лева са от стокооборот. През 1980 година относителният дял на постъпленията от стокооборот в общата сума на постъпленията в налични пари е 84,55 на сто - с 1,1 пункта по-висок от 1979 година.

Постъпилите налични пари в банката от стокооборот за периода 1976-1980 година - 34 381,7 млн. лева са с 528,7 млн. лева повече от планираните. Само през 1980 година постъпленията от стокооборот в банката са повече от плана с 406,4 млн. лева - 5,0 на сто и с 1 650,9 млн. лева - 23,7 на сто повече от 1979 година.

Общата сума на постъпленията в налични пари от стокооборот във всички парични центрове на страната общо за петилетката възлезе на 40 089,0 млн. лева, като е осъществено надпланово нарастване с 535,0 млн. лева - 1,4 на сто. Само за 1980 година общата сума на постъпленията от стокооборот в налични пари значи-

телно нарастна в сравнение с плана и в сравнение с предходната година. Планът е изпълнен 103,9 на сто, а спрямо 1979 година тази сума нарастна с 19,7 на сто.

Общо за периода 1976-1980 година е реализиран стокооборот на дребно в размер на 50 073,0 млн. лева, като 80,06 на сто от него е осъществен с налични пари.

През 1980 година процентът на инкасация достигна най-висок размер от всички години на седмата петилетка - 81,05 на сто. Нарастването на постъпленията в налични пари от стокооборот с по-висок темп от нарастването на стокооборота на дребно и съответно нарастването на процента на инкасация се дължи основно на следните фактори:

- намаляване на относителния дял на ведомствения стокооборот в стокооборота на дребно от 10,19 на сто през 1979 година на 9,84 на сто през 1980 година;

- намаление на абсолютния размер и относителния дял на реализирания стокооборот от ДСО "Мототехника и автосервиз", който в основната си част се реализира безкасово.

Въпреки преизпълнението на плана по стокооборота на дребно през първите четири години от петилетката потребностите на населението не бяха задоволени с достатъчно количество стоки по вид и асортимент.

Потребностите на населението не бяха задоволени,както поради непреодолени недостатъци в асортиментната структура и качество на стоковите фондове, така също и поради неизпълнение на сключените договори за производство и доставка на стоки за търговията. Само през 1979 година стойността на недоставените асортименти от стоки възлезе на 571 млн. лева.

Не беше използувана пълно местната суровинна база и производствените възможности на предприятията за организиране производството и обогатяване на стоковия фонд с т.н. "дребни стоки". През 1979 година при контролно число за производство на такива стоки в цеховете за ширпотреба на стойност 392 млн. лева са произведени стоки едва за 139 млн. лева.

С усъвършенствуването на икономическия механизъм и плащанията между социалистическите организации от началото на 1980 година се създадоха благоприятни предпоставки за установяване на преки връзки между стопанските организации-производители и потребители за ориентиране на производството към търсени от населението стоки.

В изпълнение указанията на др. Т. Живков на Русенското съвещание от 10 май 1980 година, както и последвалите го партийни и правителствени решения, производството на повече по-разнообразни стоки и услуги за населението беше поставена като първостепенна задача на всички отрасли на народното стопанство.

Само през 1980 година за вътрешния пазар да доставени стоки за 10 892 млн. лева - с 422 млн. лева повече от предвиденото с разчетите. С изключение на Националния аграрно-промишлен съюз, всички министерства и ведомства производители изпълниха плана и допълнителните задачи за доставка на стоки за вътрешния пазар. В резултат на това планът за стокооборота на дребно се преизпълни с 1,5 на сто и стоковите запаси в края на годината се подобриха значително.

Независимо от добрите резултати, Министерството на леката промишленост, Министерството на вътрешната търговия и услугите, Министерството на електрониката и електротехниката и Национ

ния аграрно-промишлен съюз не осигуриха ритмичност в производството и доставката на стоки. През 1980 година не бяха издължени договорени асортименти за 101,5 млн. лева. Не се предоставиха за нуждите на вътрешния пазар в достатъчни количества много важни асортименти от групите: обувки, чорапи, спортни облекла, мебели, електрически материали, домакински съдове, детски играчки, месо, захарни изделия, детски храни, което създаде затруднения на пазара. Националният аграрно-промишлен съюз не осигури на вътрешния пазар стоки за 35,7 млн. лева, в т.ч. картофи, лук, фасул и други хранителни стоки.

Общо за петилетката планът за постъпленията в налични пари в касите на банковите клонове от нестокови услуги (транспорт, комунално-битови услуги и културни, здравни и спортни мероприятия) не е изпълнен с 23,0 млн. лева, а само за 1980 година са с 2,2 млн. лева повече от планираните.

През 1980 година постъпленията от нестокови услуги в касите на банката нараснаха в сравнение с предходната година с 15,9 на сто, в резултат на подобряване снабдяването на населението с нестокови услуги и в резултат на повишение цените на някои от тях (на електроенергията и парата за отопление; на бръснаро-фризьорските услуги; на тарифите на товарния таксиметров превоз и др.).

Приложението на новия икономически механизъм създаде благоприятни условия през последните години на петилетката и особено през 1980 година за по-добро съответствие на заплащането на труда с резултатите от него.

През периода 1976-1980 година от касите на банката са изплатени за заплати 27 448,0 млн. лева - със 177,0 млн. лева

по-малко от плана. През седмата петилетка доходите на населението от работна заплата в налични пари нараснаха средногодишно с 5,1 на сто. През първите години на петилетката тези плащания нарастваха незначително. По-чувствително е нарастването им през 1979 година и особено през 1980 година. В сравнение с 1979 година плащанията за заплати нараснаха през 1980 година с 805,6 млн. лева - 14,5 на сто, но са по-малко от плана с 58,6 млн. лева..

Нарастването на плащанията за заплати от касите на банката през 1979 и 1980 година се дължи освен на увеличение обема на произведената и реализирана продукция, преди всичко на увеличението на тарифните и щатни заплати, считано от 1 ноември 1979 година.

В изпълнение на социалната политика на партията през годините на седмата петилетка населението получи за помощи и обезщетения 3 046,2 млн. лева в налични пари. Средногодишно изплатените суми от касите на банката за помощти и обезщетения нараснаха с 10,7 на сто. Във връзка с увеличаване доходите на населението от обществените фондове за потребление през 1980 година в сравнение с 1979 година тези плащания нараснаха твърде значително - с 280,2 млн. лева - 49,3 на сто.

През годините на седмата петилетка салдото от операциите на ПТТС при банката е разходно. При план за превишение на тегленията от касите на банката над постъпленията за осъществяване операциите си в налични пари - 1 650,0 млн. лева, ПТТ станции са осъществили такова превишение в размер на 1 582,8 млн. лева - с 67,2 млн. лева по-малко.

По-малко от планираното с 46,9 млн. лева е разходното салдо от операциите на ПТТС при банката и през 1980 година. В сравнение с 1979 година обаче то нарасна значително - с 89,9 млн. лева (28,7 на сто). Нарастването на разходното салдо от операциите на ПТТС при банката през 1980 година в сравнение с предходната се обяснява с по-големите плащания за пенсии във връзка с увеличаването им, считано от 1 ноември 1979 година.

Значително повече от плана - със 111,1 млн. лева са изтеглените суми от касите на банката от поделенията на ДСК през периода 1976-1980 година. Преразход по отношение на плана и значително нарастване в сравнение с предходната година е реализирано и през 1980 година.

Разходното салдо от операциите на ДСК при банката през 1980 година възлиза на 727,4 млн. лева, което е със 147,4 млн лева (25,4 на сто) по-високо от планираното и със 198,8 млн. лева (37,6 на сто) по-високо от фактически реализираното през 1979 година. Увеличението на плащанията на банката към ДСК през 1980 година в сравнение с 1979 година се дължи главно на намалението на приръста по влоговете в налични пари. Общо за годината по влоговите сметки на гражданите постъпиха 1 495,5 млн. лева налични пари - със 70,0 млн. лева по-малко от предходната година. За същия период изтеглените суми от касите на ДСК по влоговете се увеличиха значително - с 94,1 млн. лева.

Средно за годините на седмата петилетка на 100 лева парични доходи на населението 4,72 лева останаха нереализирани и увеличиха свободните парични средства на населението. Данните за отделните години са посочени в поместената по-долу таблица.

ТАБЛИЦА № 2

ОДИНИ	Парични доходи на насе лението	Прираст на масата на парите в обращение	Прираст на влоговете	Прираст на депо зитите	Свободни парични доходи на насе лението (3+4+5)	Относите лен дял на свобо ните пар ни доход на насел нието (6
1	2	3	4	5	6	7
1976	12 084	180	488	193	861	7,13
1977	12 426	249	375	52	676	5,44
1978	12 973	213	206	40	459	3,54
1979	14 068	98	579	-44	633	4,50
1980	15 792	- 2	560	-11	547	3,46
Общо за петилет- ката	67 343	738	2 208	230	3 176	4,72

По принцип, с изключение на 1979 година през всички години на седмата петилетка беше осъществено подобрение на реализацията на парите доходи на населението, в резултат на което свободните парични средства на населението на 100 лева парични доходи от 7,13 лева през 1976 година намаляха на 3,46 лева през 1980 година.

През последните две години на петилетката се повиши интереса на населението да съхранява свободните си парични средства в ДСК. Вследствие на това, се промени структурата на свободните парични средства. През 1976 година от 100 лева свободни парични доходи на населението, 79,09 лева увеличиха сумата на влоговите и депозитни сметки на гражданите, а през 1979 година и 1980 техният относителен дял нарастна съответно на 84,52 лева и 100,40 лева.

Относителният дял на увеличението на парите в обръщение на 100 лева свободни парични доходи на населението до 1976 година е 20,91 лева, а за 1979 година - 15,48 лева, а за 1980 година е осъществено намаление с 0,40 лева.

Показател, който в най-синтетичен вид характеризира състоянието и развитието на паричното обращение е масата на парите в обращение. През седмата петилетка масата на парите в обращение нарастна средногодишно с близък темп в сравнение с ръста на тази част от националния доход, която непосредствено се обслужва с налични пари - стокооборота и услугите за населението, видно от следните данни:

ТАБЛИЦА № 3

Показатели	1976 г.	1977 г.	1978 г.	1979 г.	1980 г
1	2	3	4	5	6
1.Стокооборот и услуги за населението - млн.лева	8979	9430	9971	10755	12622 1/
верижен индекс	107,0	105,0	105,7	107,9	117,4
2.Среден размер на масата на парите в обращение - млн.лв.	1540	1736	1946	2144	2057
верижен индекс	112,9	112,7	112,1	110,2	95,9
3.Скорост на обращението на парите (т.1:т.2) - пъти	5,83	5,43	5,12	5,02	6,14
4.Средна продължителност на един оборот на парите в дни	62,60	67,19	71,24	72,76	59,48

1/ предварителен отчет

Средният размер на масата на парите в обращение през годините на седмата петилетка нарастна средногодишно с 8,6 на сто, а стокооборотът и услугите за населението - с8,5 на сто. Необходимо е, обаче да се посочи, че през първите три години на петилетката нарастването на средния размер на масата на парите в обращение изпреварва значително ръста на стокооборота и услугите за населението. През 1979 година се постигна известно сближаване на темповете им, а през 1980 година в сравнение с предходната, средният размер на масата на парите в обращение се намали с 4,1 пункта, при нарастване на стокооборота и услугите за населението със 17,4 на сто.

Масата на парите в обращение на 31 декември 1980 година възлезе на 2 174,1 млн. лева.

Най-висок размер на парите в обращение през годините на седмата петилетка беше достигнат на 27 март 1979 година - 2 315,3 млн. лева, а най-нисък на 21 януари 1976 година - 1 321,0 млн. лева.

През 1980 година най.- висок размер масата на парите в обращение достигна на 28 декември - 2 308,7 млн. лева; а най-нисък на 22 януари - 1 829,1 млн. лева.

През годините на седмата петилетка банката положи значителни усилия за изпълнение на програмата по паричното обращение. През 1976 година в изпълнение на задачите, поставени от Юлския пленум на ЦК на БКП, Управителният съвет на банката утвърди програма, в която бяха набелязани конкретни мероприятия за ускоряване на паричното обращение. В изпълнение на тази програма беше активизирана дейността на банковите клонове за стимулиране производството на търсени от населението стоки, за по-пълно задоволяване на нуждите от по качествени и разнообразни предмети за потребление, за разширяване на системата за комунално-битово обслужване на населението, за засилва

на контрола по фонда "Работна заплата" и за по-пълно привличане в касите на банката на паричните постъпления на организациите.

В зависимост от действуващия икономически механизъм банковите клонове прилагаха съответни мерки за контрол и въздействие върху стопанските организации.

Ежегодно след утвърждаване на плана за емисионния резултат на инспекторите по кредита от банковите клонове и на съответните специалисти при Централното управление на банката се възлагаха цифрови задачи по Програмата по паричното обращение.

Банковите клонове упражняваха текущ контрол, въздействие и съдействие на търговските организации и организациите за услуги за изпълнението на плана, за подобряване качеството и асортимента на предлаганите стоки и услуги, за по-пълно съобразяване на работното време на търговските обекти и ателиетата за услуги със свободното време на гражданите. Те редовно информираха местните партийни и държавни органи за развитието на паричните доходи и разходи на населението и за състоянието на паричното обращение.

С участието на Българската народна банка през м. май 1978 година беше разработено Постановление № 21 на Министерския съвет за по-пълно задоволяване на потребностите на населението от стоки и услуги. Банковите клонове участвуваха в реализирането на тези задачи чрез предоставянето на стопанските организации на необходимите им кредити.

Целенасочен контрол беше провеждан от банковите клонове и при разплащанията за ведомствени продажби, за спазване на наложените ограничения и опазване на стоковия фонд за населението.

Специално внимание се отделяше и за изпълнение на задачите за производство на стоки за ширпотреба.

II. КРЕДИТИРАНЕ И ФИНАНСИРАНЕ НА НАРОДНОТО СТОПАНСТВО ЗА КАПИТАЛНИ ВЛОЖЕНИЯ И ЗА ОБОРОТНИ СРЕДСТВА

А. Кредитни ресурси на Българската народна банка

Развитието и структурата на кредитните ресурси на банката за отчетната 1980 г. в сравнение с предходните години на петилетката се виждат от данните в таблица № 4 .

През отчетната 1980 г. продължава да се наблюдава тенденцията на абсолютно увеличение на кредитните ресурси, но спадане темпа на нарастването им. Ускореното развитие на производителните сили предопределя и предимственото нарастване на основните и оборотните фондове спрямо кредитните ресурси за 1980 г. С това се обяснява и по-нататъшното спадане на относителния дял на кредитните ресурси в сумата на производствените и непроизводствените фондове в края на годината.

През 1980 година определени изменения спрямо предходните години настъпиха и в структурата на кредитните ресурси. Запазва се тенденцията на по-нататъшно нарастване на средствата на стопанските и други организации и на средствата на населението и на по-нататъшно намаляване на средствата на ББВ.

Увеличението на средствата по фондовете на банката спрямо 1979 г. само с 68 млн.лв. /8,6 на сто/ се дължи предимно на това, че от печалбата на банката през 1980 г. не са извършвани отчисления за фондовете ѝ, освен за фонд "Резервен" и фонд "СБКМ".

Средствата на стопанските и други организации нарастват спрямо 1979 г. с 1323 млн.лв. /16,6 на сто/. Това голямо увеличение е

БНБ BNB
Научна информация и библиотека
Scientific Info & Library
215- Д /1119

ПОКАЗАТЕЛИ	1976 г. отчет	1977 г. отчет	1978 г. отчет	1979 г. отчет	1980 година план	1980 година отчет	1980 г. към 1979 г. в % кол.6 към кол.4	1980 г. към 1979 г. в % кол.6 към кол.5
А	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Фондове /производ.и непроизвод/ в края на годината	73 971	86 412	92 266	99 353	.	106 574	107,3	-
Верижен индекс	-	116,8	106,8	107,7	-	107,3	-	-
от тях:								
- основни фондове	51 856	62 664	67 176	71 776	.	76 906	107,1	-
- оборотни фондове	22 115	23 748	25 090	27 577	.	29 668	107,6	-
2. Кредитни ресурси	20 647	22 609	23 990	24 721	25 816	25 264	102,2	97,9
Верижен индекс	-	109,5	106,1	103,0	-	102,2	-	-
от тях:								
- фондове на банката	570	695	760	748	744	812	108,6	109,1
относителен дял	2,8	3,1	3,2	3,0	2,9	3,2	-	-
- средства на стоп.и други организации	6 492	6 662	7 653	7 963	9 177	9 286	116,6	101,2
относителен дял	31,4	29,5	31,9	32,2	35,5	36,8	-	-
- средства на населението	8 820	10 214	10 637	11 434	11 952	11 799	103,2	98,7

А								
относителен дял	42,7	45,1	44,3	46,3	46,3	46,7	–	–
– средства на ББВ	4 765	5 038	4 940	4 576	3 943	3 367	73,6	85,4
относителен дял	23,1	22,3	20,6	18,5	15,3	13,3	–	–
Относителен дял на кредитните ресурси в сумата на производствените и непроизводствени фондове	27,9	26,2	26,0	24,9	–	23,7	–	–

резултат преди всичко от нарастването на разплащателните и фондови сметки - съответно с 86,2 на сто и с 65,4 на сто спрямо 1979 г. Същественото нарастване на тези средства се обяснява,както с укрепване на собствената финансова база на социалистическите организации така и с действието на новите фабрично-заводски цени от 1 януари 1980 година, а също и с обособяването на собствените им средства от заемните разплащателни сметки. Намалението на средствата на бюдж с 500млн.лв. е резултат от намалението преди всичко на извънбюджетни те средства. През годината при ликвидирането на кредитите за незавършено строителство, неосигурените средства от републиканския бюджет за покриване на тези кредити са отнесени в извънбюджетните сметки, поради което те намаляват.

При средствата на населението се отчита нарастване спрямо предходната 1979 г. с 365 млн.лв. /3,2 на сто/, вследствие преизпълнението на плана по влогонабирането, причините за което преизпълнение са изяснени по-подробно в раздел V от настоящия отчет.

Намалението на средствата на Българска външнотърговска банка спрямо 1979 г. с 1 209 млн.лв. /26,4 на сто/ се дължи предимно на изменението на съотношението между вземанията и задълженията ни към чужбина - намаляха задълженията ни. Тази благоприятна тенденция се наблюдава във всички години на седмата петилетка, а в края на 1980 г намалението на задълженията ни към други страни е най-силно изразено Причина за спадането на средствата на Българската външнотърговска банка спрямо 1979 г. е и значителното нарастване на ползуваните от външно-търговските организации кредити поради нереализирани вземания от клиенти преди всичко в страната, а също и от чужбина.

И през отчетната 1979 г. банката се стремеше да насочва кредитните ресурси правилно и целесъобразно към определени отрасли, под-

отрасли и дейности с цел да съдействува в максимална степен за повишаване ефективността на икономиката. Основните направления, в които са използувани кредитните ресурси се виждат от данните в таблица № 5 . В съответствие с нарастването на кредитните ресурси се отчита нарастване спрямо предходната 1979 г. и на кредитните вложения. Нарастването на кредитите за оборотни средства отразява в определена степен ръста на производствената програма. Новите фабрично-заводски цени, които влязоха в сила от 1.1.1980 г. също допринесоха за голямото увеличение на кредитите за оборотни средства в сравнение с предходната 1979 г. /117,9 на сто/.

Анализът на кредитите за капитални вложения показва, че индексът, който отразява високия ръст на кредитите за капитални вложения не дава вярна информация за динамиката в развитието им, защото е резултат от закриването на кредитите за незавършено строителство и оформянето им в кредити за капитални вложения по невъведени в действие основни фондове, т.е. при анализа на кредитите за капитални вложения за 1979 г. и 1980 г. няма съпоставимост.

Наблюдават се съответни изменения и в относителния дял на кредитите за оборотни средства, кредитите за капитални вложения и левовата равностойност на валутните кредити за капитални вложения в общата маса на кредитите. Съотношението между тези направления на кредитните ресурси е в зависимост от темповете на тяхното формиране

/в млн.лв./

КРЕДИТИ	1976 г. отчет	1977 г. отчет	1978 г. отчет	1979 г. отчет	1980 г. план	1980 г. отчет	Индекс кол.6 към кол.4	Индекс кол.6 към кол.5
А	1	2	3	4	5	6	7	8
Кредити – всичко	20 647	22 609	23 990	24 721	25 816	25 243	102,1	97,8
От тях:								
1. За оборотни средства	8 610	8 966	9 235	9 965	12 065	11 753	117,9	97,4
Относителен дял	41,7	39,7	38,5	40,3	46,7	46,6	x	x
2. За капитални вложения	6 850	7 219	8 162	7 838	13 070	13 095 1/	167,1	100,2
Относителен дял	33,2	31,9	34,0	31,7	50,7	51,9	x	x
3. За незавършено строителство и проектиране	4 632	5 617	5 821	6 174	x	x	x	x
Относителен дял	22,4	24,3	24,3	25,0	x	x	x	x

А	1	2	3	4	5	6	7	8
4. Левова равностойност на валутните кредити за капитални вложения	555	807	772	744	681	395 2/	53,1	56,0
Относителен дял	2,7	3,6	3,2	3,0	2,6	1,5	x	x

1/ В кредитите за капитални вложения са включени закритите кредити за незавършено строителство, оформени в кредити за капитални вложения по невъведени в действие основни фондове.

2/ Намалението на валутните кредити спрямо плана се обяснява с промяна на валутния коефициент за преизчисляване на левовата равностойност на кредитите.

Б Финансиране, кредитиране и контрол на капиталните вложения

1. Финансиране на капиталните вложения и развитие на кредитите за капитални вложения

През отчетната 1980 г., последната година на седмата петилетка, на основание чл. 7, ал. 1 на Постановление № 52 на Министерския съвет от 16.XI.1979 г , считано от 1.I.1980 г. се прекрати кредитирането на строителя при изграждането на обектите с кредити за незавършено строителство. Извършените разходи за капитални вложения, включително за авансиране на изпълнителите за оборотни средства, за заплащане на извършени натурални видове работи, за доставка на машини и съоръжения и други разходи са финансирани изцяло от инвеститорите със собствени средства, бюджетни средства или с договорирани банкови кредити за капитални вложения. Дейността на банката беше насочена за въздействие на инвеститори, изпълнители и доставчици в инвестиционния процес, за спазване дадените срокове за представяне на преизчислени сметни документации на обектите по цени, действуващи от 1.I.1980 г. и не допускане превишаването им,ако не е спазено изискването за утвърждаването на същото от съответните компетентни органи. Усилията на банковите органи бяха насочени към въздействие за достигане на по-голяма ефективност, достигане на проектните мощности при въвеждането в действие на производствени мощности, за срочното им въвеждане в действие, осигуряване на финансовата обвръзка, намаляване дела на незавършеното строителство и икономия на капитални вложения.

През годината бяха разплатени извършени видове натурални работи, доставени машини и съоръжения и други разходи за капитални вложения, включително предоставени аванси на изпълнителите в размер на 6 958,3 млн. лв. при план 6 351,0 млн. лв. или плана е изпълнен 109,6 на сто. Усвоен е банков кредит в размер на 2 845,1 млн. лв., от които по плана 2 466,6 млн. лв. при план 2 143,9 млн. лв. или 115,1 на сто. Преизпълнението се дължи на дадено съгласие от банката за ползуване на допълнителни кредити над плана за 94,3 млн. лв. от които на стопански организации от системата на Министерство на машиностроенето 67,6 млн. лева; Министерство на транспорта - 24,0 млн. лв.; Министерство на съобщенията - 2,7 млн. лв. от просрочени кредити за капитални вложения са разплатени 268,6 млн. лв. като една част от тях представляват просрочени кредити за непредставени в срок преизчислени проектосметни документации. Освен това една част от превишението се дължи на въведени в действие основни фондове в края на 1979 г., но разплатени през януари 1980 г. от блокиран източник банков кредит. С тези разплащания през 1980 г. не са коригирани ведомствените планове за финансиране на капиталните вложения на инвеститорите. В началото на годината бяха оформени в кредити за капитални вложения на инвеститорите в размер на 2 539,4 млн. лв. по невъведени в действие основни фондове следствие на закриването на кредитите за незавършено строителство.

В развитието на финансираните и кредитирани капитални вложения през седмата петилетка тенденциите до края на 1979 г., когато са разплащани въведени в действие основни фондове (подобекти, етапи) се виждат от приложената таблица № 6. През 1980 година такава съпоставка не се прави, тъй като разплащанията са извършвани на годишна задача на капиталните вложения.

От посочените отчетни данни за изтеклата година е видно, че финансираните капитални вложения, потребността от които е възникнала в процеса на изпълнението на плана, бележат ръст 61,9 на сто спрямо 1979 г. Това се дължи на дадените възможности на стопанските организации безлимитно да осъществяват капитални вложения с осигурените собствени средства или с банкови кредити при спазване изискванията на новия икономически механизъм, действуващ от 1980 г. в народното стопанство.

През 1980 г. продължава тенденцията на развитие на източниците за финансиране на капиталните вложения. Относителния дял на собствените средства за финансиране на капиталните вложения се увиличи с 63,0 на сто за сметка на намаляване дела на банковия кредит. Тази тенденция се дължи на изискванията към инвеститорите да участвуват при осъществяването на капиталните вложения най-малко с 35 на сто собствени средства. Бюджетните средства за финансиране на капиталните вложения бележат ръст спрямо 1979 г. с 19,8 на сто, което се дължи предимно на намаляване на кредитите за капитални вложения на някои стопански организации от

/в млн.лева/

Показатели	1976г. отчет	1977г. отчет	1978г. отчет	1979г. отчет	1980г. план	1980г. отчет	1980г. %	1980г. към 1979г. %
А	1	2	3	4	5	6	7	8
I. ОБЕМ НА КАПИТ.ВЛОЖЕНИЯ - ОБЩО	5373,1	5864,4	5722,0	5894,5	6456,6	6134,2	95,0	104,1
II. ВЪВЕДЕНИ В ДЕЙСТВИЕ ОСНОВНИ ФОНДОВЕ - ОБЩО	4506,7	5649,0	5210,0	4707,3	5705,3	5342,4	93,6	113,5
III. ФИНАНСИРАНИ КАПИТАЛНИ ВЛОЖЕНИЯ ОБЩО	4923,9	4587,8	5464,8	5673,1	6347,8	8145,4	128,3	143,6
в това число от:								
а/ собствени средства	1481,7	1505,9	1482,2	1995,2	2212,2	3185,0	144,0	159,6
- относителен дял	30,1	32,9	27,1	35,2	34,8	39,1	x	x
б/ банков кредит	2739,5	2048,7	2313,8	1937,5	2143,9	2845,1	132,7	146,8
- относителен дял	55,6	44,7	42,3	34,1	33,8	34,9	x	x
в/ бюджетни средства	702,7	1029,2	1668,8	1740,4	1991,7	2115,3	106,2	121,5
- относителен дял	14,3	22,4	30,6	30,7	31,4	26,0	x	x
1. Финансирани капит.вложения по плана - общо	3931,6	3959,9	4880,8	4884,9	6277,8	6940,7	110,6	142,1
в това число от:								
а/ собствени средства	961,7	1060,3	1024,8	1355,1	2212,2	2208,5	99,8	163,0
- относителен дял	24,5	26,8	21,0	27,8	35,2	31,8	x	x

ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ТАБЛИЦА № 6
/в млн. лева/

А	1	2	3	4	5	6	7	8
б/ банков кредит	2016,4	1816,0	2196,1	1829,0	2073,9	2735,2	131,9	149,5
- относителен дял	51,3	45,9	45,0	37,4	33,0	39,4	x	x
в/ бюджетни средства	614,7	951,7	1588,4	1636,6	1991,7	1959,9	98,4	119,8
- относителен дял	15,6	24,0	32,5	33,5	31,8	28,3	x	x
г/временен банков кредит	338,8	131,9	71,5	64,2	-	37,1	x	57,8
- относителен дял	8,6	3,3	1,5	1,3		0,5		
Финансирани капитални вложения извън плана - общо	992,3	627,9	584,0	788,2	-	1204,7	-	152,8
в това число от:								
а/ собствени средства	520,0	449,6	457,4	640,1	-	976,5	-	152,6
- относителен дял	53,7	73,2	78,9	86,0	-	81,1	x	
б/ банков кредит	384,3	100,8	46,2	44,3	-	72,8	-	164,3
- относителен дял	37,2	14,1	7,2	-	-	6,0	x	
в/ бюджетни средства	88,0	77,5	80,4	103,8	-	155,4	-	149,7
- относителен дял	9,1	12,6	13,9	14,0	-	12,9	x	

системата на Министерство на енергетиката, Министерство на машиностроенето, НАПС и др., в осъществяването на които участвува и бюджета.

2. Незавършено строителство и икономия на капитални вложения

Единадесетият партиен конгрес и Юлския пленум на ЦК на БКП определиха като едно от основните направления за повишаване ефективността в народното стопанство съкращаването на сроковете за изграждане и въвеждане в действие на мощностите, спазването на определените пускови срокове, намаляването обема на незавършеното строителство.

Актуалността на тази задача произхожда от обстоятелството, че крайната продукция на строителството са завършените и готови за експлоатация обекти. От найголямо значение за народното стопанство е по-бързото изграждане на всеки обект, за да може във възможния най-кратък срок, да започне да дава продукция, осигурявайки по такъв начин и своя дял в натрупването. В този именно аспект въпросът за времетраене на строителството като резерв за повишаване на ефективността на капиталните вложения има огромно народностопанско значение.

В съответствие с партийните решения, с Постановление № 90 на Министерския съвет от 5 ноември 1976 г. беше утвърдена Програма за намаляване дела на незавършеното строителство.

С решенията на Националната партийна конференция се постави конкретна задача – да се усъвършенстват и строго да се спазват нормативите за незавършеното строителство, решително да се намали неговия размер, като още през седмата петилетка той се сведе до 80 – 85 на сто от годишния обем на капиталните вложения.

Особено важен момент бе възприетия нов подход при планирането на капиталните вложения, при които включването на обектите в плана става след оценка на тяхната ефективност, осигуреност и координираност на инвестиционния процес, доказване потребността и реализацията на продукцията, за производството на която се изгражда обекта, участие на инвеститора със собствени средства при финансирането на капиталните вложения и други.

През годините на седмата петилетка се положиха значителни усилия за концентрация на капиталните вложения, както в етапа на планирането, така и при изпълнението на инвестиционния процес. Постепенно се намалява броят на обектите в капиталното строителство, с оглед да се създадат възможности за по-голямо съсредоточаване на капиталните вложения и на работната сила върху пусковите обекти. По данни на Комитета по единна система за социална информация броят на обектите, изпълнявани чрез възлагане през годините на седмата петилетка, се е движил така: 1976 г. – 6970; 1977 г. – 7084; 1978 г. – 5778; 1979 г. – 5849; 1980 г. – 5478 броя. Или спрямо 1976 г. броят на обектите, изпълнявани чрез възлагане, през 1980 година се е намалил с 1 492 обекта, т.е. с 21,4 на сто. С намаляването броя на строящите се обекти е създадена възможност да се увеличи средния брой на заетите работници на един обект. Средният броя на заетите лица на един строящ се обект през 1976 година е бил 34,4; през 1977 г. –

34,6; през 1978 г. - 43; през 1979 г. - 42,8; през 1980 г. - 44,5 лица. Следователно спрямо 1976 г. средни брой на заетите лица на един строящ се обект през 1980 г е увеличен с 10,1 лица или с 29,4 на сто.

В съответствие с възложените й задачи, банката предприемаше редица мерки, с които целеше да се предотвратява започването на строителство без наличието на изискуемите се условия, да се въздействува на страните в инвестиционния процес за срочното завършване и въвеждане в действие на обектите, да не се допуска увеличаване сметните стойности на обектите и други. През 1976 г. банката не допусна включването в плана на около 500 броя новозапочващи обекта със сметна стойност 390 млн.лева и годишен обем на капиталните влжения 51 млн.лева, с оглед средствата да се пренасочат към строящи се вече обекти и главно към пускови обекти. При разглеждането на проектоплана за 1977 г. по предложение на банката, бяха снети 196 обекта със сметна стойност 843,5 млн.лева, а в течение на същата година бяха снети други 133 обекта със сметна стойност 338 млн лева, поради неосигуреност и некоординираност на инвестиционния процес. Такъв контрол се провеждаше и през останалите години на седмата петилетка. Системно се изв шват анализи от банката за своевременното изписване от незавършеното строителство на разходите по въведени в действие обекти. През 1977 г. например беше установено, че по балансите на инвеститорите към 1.1.1977 г

се водят като незавършено строителство обекти, завършени през минали години, въведени в действие, но непрехвърлени своевременно в основни фондове, както и разходи за капитални вложения, които са подлежали на изписване от незавършено строителство - общо в размер 1 127 млн.лева. След взетите мерки и оказано въздействие от страна на банката върху инвеститорите, се заприходиха в основни фондове или се закриха по установения ред още през същата година разходи в размер на 944 млн.лева.

Въпреки създадените благоприятни предпоставки с партийните решения и възможностите, които се осигуряваха с икономическия механизъм и независимо от постигнатите частични подобрения в инвестиционния процес, не може да се извърши цялостно желаното преустройство в подхода на всички органи и организации към решителна концентрация на капиталните вложения, ускорено въвеждане в действие на основните фондове и намаляване на незавършеното строителство.

По утвърдената с 90-то постановление на Министерския съвет Програма относителният дял на незавършеното строителство в края на всяка една от годините на седмата петилетка е предвиден в следните размери: 1976 г. - 96,3 на сто; 1977 г.-87,4 на сто; 1978 г. - 76,3 на сто; 1979 г. - 73,5 на сто и 1980 г. - 65 на сто.

По уточнените годишни разпределения на плана, относителния дял на незавършеното строителство е определен: 1976 г. - 96,3 на сто; 1977 г. - 98,3 на сто; 1978 г. 89,4 на сто; 1979 г - 93,1 на сто и 1980 г - 104,9 на сто.

Фактически относителния дял на незавършеното строителство през изминалите четири години на тази петилетка е: 1976 г - 113,1 на сто; 1977 година - 101,3 на сто; 1978 г. - 105,8 на сто, 1979 г. - 112,7 на сто и 1980 г. - 113,9 на сто.

Абсолютният размер на незавършеното строителство в края на 1975 г. е 5 413,7 млн. лв., в края на 1976 г. - 6 076,1 млн. лв.; 1977 г. - 6 227,6 млн. лева, 1978 г. - 6 544,2 млн. лв., в края на 1979 г. - 6 801,4 млн. лв. и в края на 1980 г. - 7 520,1 млн. лв.

От общия обем на незавършеното строителство в края на 1980 г. - 7 520,1 млн. лв. най-голям дял заема незавършеното строителство на Министерството на металургията и минералните ресурси - 1 061,8 млн. лв. или 14,12 на сто. Незавършеното строителство на Министерството на химическата промишленост в края на 1980 година е в размер на 968 млн. лв., а делът му - 12,87 на сто от общия обем на незавършеното строителство в страната. Министерството на енергетиката има незавършено строителство в края на 1980 г. в размер на 867,5 млн. лева - 11,53 на сто от общия обем на незавършеното строител-

ство в страната. Министерството на машиностроенето има незавършено строителство в размер на 713,5 млн. лв. - 9,49 на сто от общия обем на незавършеното строителство в страната, а Националния аграрно-промишлен комплекс 818,9 млн. лева - 10,89 на сто.

Незавършеното строителство при посочените министерства и ведомства в края на 1980 година съставлява 58,9 на сто от обема на незавършеното строителство общо за страната.

От анализа на данните, които обуславят размера на незавършеното строителство, определено се налагат следните констатации:

ПЪРВО. Неизпълнението на програмата за намаляване на относителния дял на незавършеното строителство през седмата петилетка, включително и през 1980 година се дължи главно на незавършването и невъвеждането в действие в определените срокове на новите основни фондове. В това отношение не е преодоляна съществуващата от години наред практика за обемното изпълнение на плана за капиталните вложения, без да се осигурява с предимство завършването и въвеждането в действие на новите основни фондове. Това важи с пълна сила за всички инвеститори и изпълнители. От тази вредна практика не бяха изключени и най-важните, решаващите за нашата икономика обекти.

Така например през 1976 година в системата на Министерството на електрониката и електротехниката планът за въвеждане в действие на новите основни фондове беше изпълнен само 17,3 на сто, в системата на Министерството на енергетиката - 43,8 на сто, в системата на Министерството на химическата промишленост - 45,3 на сто, в системата на бившето Министерство на машиностроенето и металургията - 50,3 на сто, окръжните народни съвети - общо 53,1 на сто. На МК "Кремиковци" - разширение не се въведоха в действие основни фондове за 67,6 млн. лева поради допуснато закъснение от инвеститора при изработването на работните проекти, несвоевременно осигуряване на терени, неосигуряване от изпълнителите на необходимата работна ръка и други. В Комбината за обработка на алуминий - Шумен не се въведоха в действие основни фондове за 39 млн. лева поради допуснато закъснение в доставката на обектовите машини и съоръжения и неосигуряване от изпълнителите на необходимата работна ръка. Не бяха въведени в действие също така основни фондове на МК "Ленин", Чугунолеярния завод - Ихтиман, Рудник "Елшица", Комбината за минерални торове - Девня и на други обекти.

През 1977 година не се въведоха основни фондове, предвидени за завършване и въвеждане в действие, в размер на 415 млн. лева. В системата на Министерството на енергетиката не бяха въведени в действие на ТЕЦ "Марица -

изток 3" основни фондове в размер на 90 млн. лева, а на ТЕЦ "Варна" - основни фондове за 66,7 млн. лева, главно поради несвоевременно осигуряване от инвеститорите на проектосметни документации. В системата на Министерството на химическата промишленост не бяха въведени в действие: обект "Етилен" с мощност 250 хил. т. г. и основни фондове за 81 млн. лв.; обект "Ацеталдехид" - с мощност 90 хил. т. г. и основни фондове за 46 млн. лева и други.

През 1978 година Министерството на химическата промишленост въведе в действие само 34,8 на сто от предвидените за въвеждане в действие през същата година основни фондове. Останаха незавършени и невъведени в действие нови мощности към нефтохимическия комбинат - Бургас за производство на 50 хил. т. г. полиетилен ВН, 90 х.т./г ацеталдехид, 250 хил.т./г. етилен, 30 хил. т./г. октанол-бутанол и други. Не се въведоха в действие Заводът за хлор, винилхлорид и поливинилхлорид - Девня и други обукти. Министерството на металургията и минералните ресурси въведе в действие 58 на сто от основните фондове, предвидени за завършване и въвеждане в действие през годината в системата му и то след намаление на първоначално предвидената годишна програма със 167 млн. лева. Такова бе положението и при други министерства и ведомства - инвеститори.

През 1979 г. въведените в действие основни фондове са по-малко спрямо предвидените по плана с 942,1 млн.лева. Не се въведоха в действие важни за икономиката ни обекти: производство на бензол с пускови основни срокове за 1979 г. 55 000 х.лева; производство на октанол-бутанол;разширение и реконструкция на Каучуковия завод "К.Русинов" - Пазарджик; Завод за фитинги - Михайловград; Завод за темперован чугун - Ловеч - основни фондове за 28 500 х.лева; Комбинат за товарни автомобили "Мадара" - Шумен - основни фондове за 21 408 хил.лева и др.

През 1980 г. се въведоха в действие основни фондове за 5 342 млн.лева, което съставлява 93,6 на сто изпълнение на годишния план. В сравнение с 1979 г., въведените в действие през 1980 г. основни фондове са повече с 562 млн.лева. Останаха обаче невъведени в действие основни фондове, спрямо плана за 363,9 млн.лева.

Не бе изпълнен плана за въвеждането в действие на основни фондове на обектите: Металургичен комбинат - Кремиковци - при план за въвеждане в действие на основни фондове за 85 182 хил.лева с протокол 16 са приети основни фондове за 67 980 хил.лева или 79,8 на сто;МК"Ленин" - разширение - планът за въвеждане в действие на основни фондове е изпълнен само 43,4 на сто; Минно-обогатителен комбинат "Елаците" - не са въведени в действие основни фондове за 23 000 хил.лева; "Електрификация на ж.п.линия Пловдив - Ямбол (участък Ст. Загора -Пловдив) - не са въведени в действие основни фондове за 2 004 хил.лева; Електрификация на ж.п.линия Русе - Каспичан- Синдел -

планът за въвеждане в действие на основни фондове в размер на 1 400 хил.лева не е изпълнен; не е изпълнен плана за въвеж не в действие на основни фондове на автомагистрала "Черно море" (изпълнение 90,1 на сто), автомагистрала "Хемус" (изпълнение 97,5 на сто), Комбинат за картон, велпапе и амбалаж "Тракия" - Пазарджик (изпълнение 72,2 на сто), Лесопромишлен комбинат - Силистра (изпълнение 71,6 на сто), Завод за плоскости "Тича" - гр. Г.Трайков (изпълнение 93,6 на сто) и др.

За неизпълнението на плана за въвеждането в действие на основни фондове през седмата петилетка оказваха влияние следните основни причини, които е необходимо да се преодолеят, за да не дават неблагоприятно отражение и през осмата петилетка:

1. Все още незадоволителната подготовка и синхрон в етапите на инвестиционния процес. Например в плана за 1979 г. бяха включени без необходимата проектна готовност 107 броя обекти със сметна стойност 1 243 506 хил.лева. Част от тези обекти бяха снети от плана с 25-то разпореждане на Бюрото на Министерския съвет от 15 май 1979 г., а за останалите се определи срок 30 септември 1979 г. за осигуряване на проектна готовност, който срок за много обекти не се спази. Без проектна готовност или с частична проектна готовност се включваха в плана обекти и през другите години на седмата петилетка.

2. Несвоевременното оценяване състоянието на работната ръка на особено важните обекти, с оглед да се

извършва налагащата се концентрация. От направените проверки през 1979 г. и 1980 г. бе установено, че се работи с помалко работници спрямо комплексните пускови програми на площадките на: Нефтохимическия комбинат в Бургас; на Държавния циментов завод "В.Коларов" - Темелково; на Каучуковия завод "К.Русинов" - Пазарджик; на Завода за тежко машиностроене - Радомир и др.

3. Несвоевременното осигуряване на вносното и местното оборудване. Това даде отрицателно отражение за срочното въвеждане в действие на редица обекти: Каучуковия завод "К.Русинов" - Пазарджик, ЗСТВ - гара Роман, КТА "Мадара" - Шумен, Нефтохимическия комбинат - Бургас, КТМ - Русе, ЗПГ - Вида, МЕЗ - Полски Тръмбеш, Завод за хлор, винилхлорид и поливинилхлорид - Девня, Държавния циментов завод "Златна Панега" и др.

ВТОРО. Фронтът на капиталното строителство, въпреки положените усилия и взетите мерки за намаляване броя на обектите, изпълнявани чрез възлагане, все още е много широк и не съответствува на капацитетните възможности на строителните организации за започването и завършването на обектите в нормативните срокове за времетраене на строителството. Допълнително разширяване фронта на строителството се получава от увеличаване сметната стойност на редица обекти, от приемането и утвърждаването на програми за капитално строителство след утвърждаването на плана, от включването по необходимост на нови обекти и др. Всичко това води до невъвеждането в действие на обектите в нормативните срокове и увеличава обема на незавършеното

строителство.

Оскъпяването на капиталното строителство в процеса на изпълнението на обектите е един от все още нерешените проблеми. За фактическото изпълнение на редица обекти се разходват значително повече средства, отколкото е утвърдената им сметна стойност. Примери в тази насока могат да се посочат много. Известен е случая с обект "Завод за стоманени телове и въжета" - гара Роман. Спрямо първоначалната сметна стойност, в процеса на изпълнението, стойността на обекта се завиши с 16 560 хил.лева. По плана за 1979 г. на Министерството на строителството и строителните материали сметната стойност на 50 броя обекти беше завишена спрямо стойността им, заложена в първоначалния план с 58 194 хил.лева. В системата на Националния аграрно-промишлен съюз са завишени сметните стойности на обектите: Захарен завод Д.Митрополия I етап от 40 700 хил.лева на 46 593 хил.лева или с 5 893 хил.лева; Захарен завод -Камено - от 69 750 хил.лева на 74 689 хил.лева или с 4 939 хил.лева; Месокомбинат Толбухин от 9 650 хил.лева на 14 460 хил.лева или с 4 810 хил.лева и други.

Главните причини за оскъпяване на обектите се коренят в недостатъчните проучвания в процеса на проектирането. Оскъпявания се получават и от неспазване на пусковите срокове на обектите.

ТРЕТО: Все още съществува вредната практика за неритмично разпределение по тримесечия на предвидените за въвеждане в действие мощности и основни фондове въпреки полаганите усилия за преодоляване на тази слабост. Основната част от новите основни фондове се предвижда за въвеждане в действие предимно през четвъртото тримесечие. През 1978 г. например 56 на сто от осъществения пуск за годината се реализира през четвъртото тримесечие, а през 1979 г. - 58 на сто. По разпределението на плана за въвеждане в действие на основните фондове за 1980 година бе предвидено през първото полугодие да се въведат в действие 29 на сто от пусковите за годината основни фондове, през четвъртото тримесечие - 51,7 на сто, а само през м.декември - 32,17 на сто от годишния размер на тези фондове. През първото полугодие фактически се въведоха в действие 91,9 на сто от определените за въвеждане в действие през полугодието основни фондове, съответно само 21,7 на сто от пусковите за годината основни фондове. Това създаде сериозни затруднения за изпълнението на широкия фронт довършителни работи в края на годината и бе една от причините за незавършването и невъвеждането в експлоатация на всички пускови обекти.

Не се търсят в достатъчна степен възможности, още в процеса на проектирането, а и през периода на строителството, за етапно въвеждане в действие на новите мощности.

ЧЕТВЪРТО. Възниква проблем с постоянното нарастване на незавършеното строителство, произтичащо от разходите за проучвателни и проектни работи. Към 31 декември 1976 година размерът на незавършеното строителство от проучвателни и проектни работи общо за страната е бил 330 137 хил. лева и е съставлявал 5,3 на сто от общия обем на незавършеното строителство; към 31 декември 1977 г. тези данни съответно са 353 956 хил. лв. и 5,8 на сто; към 31 декември 1978 г. 440 111 хил. лв. и 6,8 на сто; към 31 декември 1979 г. 549 612 хил. лв. и 8,1 на сто, а към 31 декември 1980 г.633 857 хил.лв. или 8,5 на сто.

Анализът на данните показва, че някои инвеститори несвоевременно изписват от незавършено строителство разходите за проучване и проектиране. Например на Министерството на енергетиката към 1.1.1980 г. незавършеното строителство от проучвателни и проектни работи е възлизало на 65,6 млн. лева. През течение на годината са разходвани за проучване и проектиране 20,7 млн. лева. През същата година са въведени в действие нови основни фондове в системата на министерството за 576,7 млн. лева, но не е отнесен към основни фондове никакъв разход за проучване и проектиране, т.е. не са изписани от незавършено строителство никакви разходи по този показател. Незавършеното строителство в системата на министерството на 31 декември 1980 г. възлиза в размер на 86,3 млн.лева.

Подобно е положението с разходите за проучване и проектиране по обектите в системата на Министерството на химическата промишленост, Министерството на металургията и минералните ресурси и други.

С Постановление № 90 на Министерския съвет от 5.XI.1976 година през седмата петилетка беше определена и програма за икономия на капитални вложения. Предвижда се да се реализират икономии в размер на 420 млн. лв., от които 350 млн. лв. от самите инвеститори и 70 млн. лв. от Българска народна банка. Икономиите трябваше да се реализират от проверки на проекто-сметни документации, от проверки на отчетни документи по капиталните вложения, от премахване на излишества, луксове, ненужни видове количества строителни работи, скъпо вносно оборудване, ненужни подобекти и други в размер на 70 млн. лв.

Във връзка с така поставената задача, от страна на банката се разработиха през периода 1976 - 1980 години редица вътрешни планове, които се възлагаха ежегодно за изпълнение на окръжните и районните банкови клонове.

Като резултат от направените мероприятия, изпълнението на тази банкова задача ежегодно се подобряваше и сумата на реализираните икономии на капитални вложения непрекъснато нарастваше. Така например: през 1976 година при план 16,1 млн.лв. беше реализирана икономия в размер на 30,2 млн. лв., през 1977 година при план 22,0 млн. лв. - реализирано 44,7 млн. лв., съответно през 1878 година при план 61,6 млн. лв. изпълнение 65,8 млн. лв., през 1979 година при план 65,0 млн. лв.- изпълнение 66,0 млн. лв. и през 1980

година при план 49,0 млн.лв. е реализирано 58,0 млн.лв.

Общо до края на 1980 година, т.е. за седмата петилетка, е реализирана икономия на капитални вложения в размер на 264,9 млн.лв. Банковата система изпълни задачата за икономия на капитални вложения през петилетката 378 на сто. Трябва да се добавят и постигнатите намаления от проверките на сметните документации и генералчите сметки, установени при доказване на капитални вложения преди откриване на финансирането на обектите. Тези намаления за 1979 и 1980 години са в размер на 29 178 х.лв. и съответно 27,694 х.лв. или общо 56 872 х.лв. Сумата на реализираната икономия е превеведена по специална сметка в банката и е на разположение на Министерския съвет.

Реализираната икономия на капитални вложения за VII-та петилетка е отразена в таблица № 7.

Намаленията,направени от банковите контролни органи на сметните стойности на обектите произтичат от:

- корекции при проверката на проектосметни документации извършени поради неправилно ценообразуване;

- корекции на неправилно ценообразуване в проектосметни документации на машиносмени;

- корекции по неправилно начислени в проектосметни документации допълнителни разходи;

- неправилно определени количества или грешки в количествата;

- погрешно прилагане на разпоредби и решения на Главно управление по цените в ценообразуването на някои видове строителномонтажни работи;

Таблица № 7

/в хил.лева/

Отчетено чамаление в централизирана специална сметка при Софийската градска банка	1976 г.	1977 г.	1978 г.	1979 г.	1980 г.	Общо за VII -та петилетка
1. От блокирания лимит, съобразно изпълнения обем, премахване луксове	15847	33145	52411	51863	45872	199138
2. От контролни измервания на окончателно завършени видове работи	1558	3366	4230	2658	1787	13599
3. От допълнителни корекции в процеса на изпълнение на строителството	9311	5985	5494	6068	8199	35057
4. От проверка на актове обр. 1 за проучвателни и проектни работи	3571	2263	3689	4175	2127	15825
5. От поверителни обекти	-	-	-	1244	-	1244
Всичко отчетени:	30287	44759	65824	66008	57985	264863

- намаления по отчетните актове обр. 19 за отчетени, но неизвършени строително-монтажни работи, констатирани при контролни измервания;

- намаления по хонорарните сметки и актовете обр. 1 за извършените проучвателни и проектни работи, които се дължат на: неспазване указанията в ценовия правилник за проучвателни и проектни работи; неправилно актувани по индивидуална калкулация на видове работи, за които има цени в ценовия правилник; прилагане на по-високи категории на обектите от полагащите им се такива; изчисляване на по-високи проектански хонорари поради взети по-високи стойности от тези по генералните сметки; неспазване на решения и указачия на Главното управление по цените при актуване на отделни видове работи; актуване на незавършени или неизвършени проектански работи.

През периода на седмата петилетка при изпълнението на програмата за икономия на капитални вложения са постигнати значителни резултати. Освен икономията от финансови средства има подобряване в работата на проектанските институти и инвеститорските колективи. Тъй като при проверката на ПСД и генералните сметки, от открити недостатъци и пропуски от характера на изброените по-горе, банката блокира и превежда по специализираната сметка суми които не могат да се ползуват като инвестиции за капитални вложения от инвеститорите, проектантите по-старателно и вещо изготвят проектите и сметните документации, а инвеститорите много по-внимателно и отговорно извършват проверките на същите преди да ги представят за проверка в банката. Това се потвърждава от факта, че в последно време банковите проверки не дават големи суми като без-

спорни началения и вече през 1980 година има реализирана значително по-малка сума за превеждане - 57 985 хил.лв. спрямо 66 008 хил.лв. за 1979 година.

В. КРЕДИТИРАНЕ ЗА ОБОРОТНИ СРЕДСТВА

1. Развитие на кредитите за оборотни средства

Кредитите за оборотни средства в народното стопанство по отчет за 1980 година бележат ръст от 17,95 на сто в сравнение с фактически ползуваните през 1979 година, а спрямо плана за 1980 година се отчита неизпълнение с 2,59 пункта. Значителният ръст на кредитите през 1980 година е следствие преди всичко на из вършената преоценка на стоково-материалните ценности, която причини стойностно нарастване на общата маса на нормируемите оборотн средства и заедно с тях на източниците за формирането им.

Банковият кредит е увеличен спрямо 1979 година като източник за финансиране на оборотните средства с 4,26 пункта и пред ставлява 49,91 на сто от общия размер на източниците. Увеличението е главно за сметка на подобряването на усвояването на кредита по норматива на оборотните средства - при изпълнение на план за 1979 година 91 на сто, през 1980 година изпълнението по този вид кредит е 100 на сто. Тези кредити са разчетени от Държавния комитет за планиране, чрез средногодишния размер на нормируемите оборотни средства и следователно са включени в плановата обращае мост на нормируемите оборотни средства.

От друга страна положително явление е, че в същата степен, в която се увеличават кредитите, са намалели другите източници или привлечените средства, които са мерило за общата неплатежеспособност на стопанските организации. През 1980 година те намаляват с 4,59 пункта спрямо 1979 година и характеризират наст пилото подобрение във финансовите взаимоотношения между стопан-

ските организации, резултат от новата система на разплащане между социалистическите организации. Израз на това подобряване е намаляването на относителния дял на просрочената задлъжнялост към общия размер на редовните и просрочени кредити (в края на 1980 година - 4,79 на сто при 5,20 на сто към 31 декември 1979 година) и конкретно на абсолютното намаляване на просрочените платежни документи с 468 млн. лева.

Усъвършенстването на разплащателния механизъм не само ликвидира голяма част от просрочените платежни документи, но и създаде благоприятни условия за нормално, срочно погасяване на банковите кредити, разрешавани срещу стоково-материални ценности за намаляване на просрочените кредити. Данните показват, че просрочените кредити в края на 1980 година намаляват спрямо 1979 година със 111 млн. лева.

Независимо от положителните тенденции в намаляване на просрочените кредити през 1980 година в някои министерства се проявяват общи причини за образуването на просрочените кредити. Тези причини се заключават главно до:

- отклонени оборотни средства във вземания, представляващи вътрешно-ведомствени разчети, които нямат стоков характер, като преразпределена печалба, непреведена планова загуба, непреведена дотация и други взаимоотношения между поделение и стопанска организация или между стопанска организация и поделение или между министерство и стопанска организация и т.н. (Министерство на машиностроенето, Министерство на строителството и строителните материали и др.);

- някои стопански организации от системата на Министерство на строителството и строителните материали, Министерство на машиностроенето и Министерство на електрониката и електротехниката реализираха преразходи във фондовете с инвестиционно предназначение, въпреки, че на същите бяха разрешени банкови кредити, които в определения срок не се издължиха и сега се олихвяват с повишен лихвен процент - 10 на сто. В повечето случаи тези кредити са ползувани за попълване на собствени оборотни средства на стопанските организации и поделения с цел да се увеличи относителния дял на собствените оборотни средства и относително да се намали банковия кредит във връзка с укрепването на стопанската сметка;

- в някои стопански организации и поделения има стоково-материални ценности, които отдавна са загубили потребителната си стойност и не могат да влязат в употреба. Банката ги е кредитирала с редовен лихвен процент в продължение на една година, а след това - с повишен лихвен процент - 10 на сто. Въпреки заплащането на значителни по размери санкциониращи лихви, които намаляват дохода стопанските организации не предприемат радикални мерки за ликвидирането на негодните, излишни и залежали стоково-материални ценности.

През 1980 година са ползувани извънпланови валутни кредити за оборотни средства от Министерство на леката промишленост, Министерство на металургията и минералните ресурси, Националния аграрно-промишлен съюз и Централния кооперативен съюз. Към 31 декември 1980 година всички договорни погашения на ползуваните извънпланови валутни кредити за оборотни средства са издължени от съответните източници.

ТАБЛИЦА № 8

/млн.лв./

КРЕДИТИ	1976 год. отчет		1977 год. отчет		1978 год. отчет	
	сума	отн. дял	сума	отн.дял	сума	отн.дял
А	1	2	3	4	5	6
Общо за народното стопанство	8 609,7	100,0	8 966,2	100,0	9 235,3	100,0
в т.ч.: редовни	8 101,9	94,1	8 520,3	95,0	8 831,8	95,6
просрочени	507,8	5,9	445,9	5,0	403,5	4,4
Промишленост	3 474,0	100,0	3 528,6	100,0	3 613,9	100,0
в т.ч.: редовни	3 238,1	93,2	3 267,4	92,6	3 352,8	92,8
просрочени	236,9	6,8	261,2	7,4	261,1	7,2
Селско и горско с-во	871,3	100,0	816,5	100,0	984,1	100,0
в т.ч.: редовни	760,9	87,3	803,0	98,3	949,8	96,5
просрочени	110,4	12,7	13,5	1,7	34,3	3,5
Строителство	240,9	100,0	232,6	100,0	242,8	100,0
в т.ч.: редовни	193,9	80,5	181,6	78,1	197,2	81,2
просрочени	47,0	19,5	51,0	21,9	45,6	18,8
Транспорт и съобщения	65,2	100,0	55,9	100,0	53,0	100,0
в т.ч.: редовни	63,2	96,9	54,0	96,6	50,5	95,3
просрочени	2,0	3,1	1,9	3,4	2,5	4,7

1979 год.		1980 год.	
отчет		отчет	
сума	отн.дял	сума	отн.дял
7	8	9	10
9 964,7	100,0	11 753,4	100,0
9 443,7	94,8	11 343,5	96,5
521,0	5,2	409,9	3,5
3 938,5	100,0	4 430,7	100,0
3 600,5	91,4	4 194,5	94,7
338,0	8,6	236,2	5,3
1 021,1	100,0	1 593,2	100,0
1 000,1	97,3	1 571,2	98,6
21,0	2,1	22,0	1,4
266,1	100,0	393,8	100,0
189,7	71,3	313,8	78,7
76,4	28,7	85,0	21,3
61,0	100,0	87,5	100,0
57,3	93,9	81,1	92,7
3,7	6,1	6,4	7,3
2 110,7	100,0	2 434,8	100,0

А	1	2	3	4	5	6
Вътрешна търговия	2 012,0	100,0	2 016,7	100,0	2 110,7	100,0
в т.ч.: редовни	1 973,4	98,1	1 976,7	98,0	2 080,1	98,5
просрочени	38,6	1,9	40,0	2,0	30,6	1,5
Материално-техническо снабдяване	1 005,0	100,0	1 226,1	100,0	1 079,5	100,0
в т.ч.: редовни	957,2	95,2	1 170,1	95,4	1 063,5	98,5
просрочени	47,8	4,8	56,0	4,6	16,0	1,5
Външна търговия	804,2	100,0	999,1	100,0	1 125,6	100,0
в т.ч.: редовни	798,2	99,3	989,0	99,0	1 116,7	99,2
просрочени	6,0	0,7	10,1	1,0	8,9	0,8
Други отрасли	136,1	100,0	90,7	100,0	25,4	100,0
в т.ч.: редовни	117,0	86,0	78,4	86,4	21,2	83,4
просрочени	19,1	14,0	12,3	13,6	4,2	16,6

7	8	9	10
2 080,6	98,6	2 404,0	98,7
30,1	1,4	30,8	1,3
1 278,7	100,0	1 515,8	100,0
1 250,5	97,8	1 497,0	98,8
28,2	2,2	18,8	1,2
1 234,9	100,0	1 258,6	100,0
1 215,6	98,4	1 250,3	99,3
19,3	1,6	8,3	0,7
53,7	100,0	34,0	100,0
49,4	92,0	31,6	92,9
4,3	8,0	2,4	7,1

ТАБЛИЦА № 9
/в млн.лева/

Показатели	1976 г. отчет	1977 г. отчет	1978 г. отчет	1979 г. отчет	1980 г. отчет	Индекс кол.2 към кол.1	Индекс кол.3 към кол.2	Индекс кол.4 към кол.3	Индекс кол.5 към кол.4
А	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Всичко източници на оборотни средства	17736,0	18323,4	19268,9	21402,9	23183,9	103,3	105,2	111,1	106,6
Относителен дял	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	х	х	х	х
В това число:									
- собствени оборотни средства	4201,4	4484,8	4681,0	4830,2	5316,8	106,7	104,4	103,2	110,1
Относителен дял	23,7	24,5	24,3	22,6	22,9	х	х	х	х
- банков кредит	8609,7	8966,2	9235,3	9964,7	11753,4	104,1	103,0	107,9	118,0
Относителен дял	48,5	48,9	47,9	46,6	50,7	х	х	х	х
- други източници	4924,9	4872,4	5352,6	6608,0	6113,7	98,9	109,9	123,5	92,5
Относителен дял	27,8	26,6	27,8	30,8	26,4	х	х	х	х

ТАБЛИЦА № 10
/в хил.лв./

МИНИСТЕРСТВО, ДРУГО ВЕДОМСТВО	Договорирани кредити		Дълг на 1.1.80г.	в т.ч. по проср. кредити	Движение по	
	в хил. вал.лева	в левова равностойност			ползувани кредити	начислени лихви,събрани конис. и такси
А	1	2	3	4	5	6
Ц К С	4 505	5 181	-	-	2 241	38
М-во на леката промишленост	437	503	-	-	431	8
Всичко:	4 942	5 684	-	-	2 672	46

валутните кредити						
п о г а ш е н и я				Курсови разлики (+)или(-)	Дълг в края на отчетния период (3+5+6-10±11)	в т.ч. по проср. кредити
по редовните кредити		по проср. кредити	Всичко (8+9)			
план	отчет					
7	8	9	10	11	12	13
5 181	2 279	-	2 279	-	-	-
523	439	-	439	-	-	-
5 704	2 718	-	2 718	-	-	-

2. Обръщаемост на оборотните средства и свръхнормативни запаси

През 1980 г. цялостната дейност на Българската народна банка беше насочена към по-нататъшно повишаване ефективността на икономиката, към внедряване принципите на икономическия подход в управлението на народното стопанство, към реализирането на максимални икономии на жив и овеществен труд, включително и икономия на оборотни средства, в съответствие с утвърдената програма за ускоряване на тяхната обръщаемост.

В резултат на взетите мерки, програмата за ускоряване обръщаемостта на оборотните средства общо за седмата петилетка е успешно изпълнена. При планирано ускорение за периода 1976 - 1980 година 10,58 дни спрямо отчета за 1975 година е постигнато ускорение 14,40 дни или постигнато е преизпълнение на планираното за петилетката ускорение с 3,82 дни. Само през 1980 година е отчетено забавяне на обръщаемостта на нормируемите оборотни средства спрямо 1979 година с 0,35 дни, при планирано забавяне - 0,72 дни, за 1980 г. при планирана обращаемост 67,26 дни е постигната 63,44 дни или спрямо плана постигнато е ускорение с 3,82 дни. /таблица № 11/.

Таблица № 11
/дни/

ГОДИНИ	обръщаемост план ПМС 1/ 90/76 година	обръщаемост план РМС 2/ 92/77 година	обръщаемост план по годишно уточн.	обръщаемост Отчет	ускорение план ПМС 1/ 90/76 година	ускорение план РМС 2/ 92/77 година	ускорение план по годишно уточн.	ускорение Отчет
1975 год.	x	x	x	77,84	x	x	x	x
1976 год.	71,84	x	71,92	72,10	6,00	x	5,92	5,74
1977 год.	68,71	x	71,73	70,15	3,13	x	0,19	1,95
1978 год.	66,13	x	67,63	65,41	2,58	x	4,10	4,74
1979 год.	63,58	x	66,54	63,09	2,55	x	1,09	2,32
1980 год.	61,03	63,42	67,26	63,44	2,55	x	+0,72	+0,35
Общо за петилетката...	x	x	x	x	16,81	14,42	10,58	14,40

1/ С Постановление № 90/1976 г. бе приет петгодишен план за обществено икономическо развитие на страната през седмата петилетка.

2/ С Решение № 92/1977 г. бяха приети дългосрочни нормативи /критерии/за обръщаемостта на нормируемите оборотни средства за постигане през седмата петилетка.

Данните са на база плана и отчета по цени,действуващи до 31.XII.1979 година за четирите години и по нови цени за 1980 година.

В резултат на преизпълнението на програмата за ускоряване на обръщаемостта на оборотните средства е реализирана относителна икономия на оборотни средства в размер на 2 450,2 млн.лв., вместо предвидената по уточнените планове за петилетката - 1739,9 млн.лв. или с 710,3 млн.лв. в повече.

За повишаване ефективното използуване на оборотните средства от стопанските организации и техните поделения банката използуваше икономическите лостове за въздействие, каквито са лихвата, кредитът и контролът по разплащанията, с оглед предотвратяване образуването и за ликвидирането на наличните свръхнормативни запаси от стоково-материални ценности, за правилното и целесъобразното насочване на материалните и финансовите ресурси, за ускоряване реализацията на готовата продукция, за предотвратяване производството на продукция без осигурена реализация. Повишиха се изискванията за по-висока ефективност на банковите кредити за оборотни средства - кредитите се предоставяха предимно за образуване на запаси, които са търсени и необходими. Прилагаше се и стимулиращ подход за доставка на стоково-материални ценности, чрез които се преодолява дефицитността или се повишава стабилността на материално-техническото снабдяване. За запасите, образуването на които е целесъобразно и е в интерес на народното стопанство, банката предоставяше кредити с поощрителен или нормален лихвен процент.

През цялата петилетка, без всякакви ограничения, банката предоставяше кредити за запасите от течни горива и атомно гориво, независимо от това дали са под или над определените за тях нормативи.

Освен това, по привилигирован ред се кредитираха и запасите от материали, предназначени за производство на модна, луксозна и деликатесна продукция и запасите от такива стоки, а така също и запасите за производството на стоки за широко потребление в специализираните цехове за ширпотреба.

През годините на седмата петилетка, все с оглед на по-пълното използуване на кредита като средство за въздействие за повишаване ефективното използуване на оборотните средства, банката въведе диференцирано кредитиране на пласментно-снабдителните организации и организациите за търговия на едро по стокови групи, за да се предотврати по-нататъшното натрупване на материали и стоки, пласмента на които е затруднен. С оглед да се осигури по-голяма маневреност и свобода на стопанските организации и техните поделения, системата на диференцираното кредитиране бе подобрена и сега кредитирането се извършва по малко на брой обобщени стокови групи общо в национален мащаб.

Наред с това, за да се създадат условия за най-ефективно използуване на материалните ресурси в народното стопанство, чрез кредита и лихвения процент банката стимулираше съсредоточаването на запасите в пласментно-снабдителните организации. За образуваните при тези организации запаси в резултат на изкупените от потребителите

ненужни материали, банката им предоставяше кредит при най-благоприятни привилигировани условия - за по-дълъг срок и с минимален лихвен процент.

За повишаване ефективността в използуването на оборотните средства, банката настойчиво следеше и въздействуваше за спазване изискванията на нормативните актове за събиране на щетите за неизпълнение на договорните задължения. Първоначално някои стопански организации не използуваха достатъчно предоставената им възможност да събират нанесените им щети от неизправната страна. Имаше и много случаи на взаимно опрощаване. През 1980 г. неустойки и пропуснати доходи са събрали 2311 стопански организации - купувачи в размер на 157,2 млн.лв., докато през 1979 година 1654 стопански организации са събрали 125,7 млн.лв.

Постигнатите положителни резултати обаче, не се дължат само на повишената активност на банката, но и на непрекъснато повишаващата се ефективност на икономиката на страната въобще. Така например, докато темпът на нарастване на средния размер на нормируемите оборотни средства за периода 1975 - 1980 г. е 3,9 на сто, темпът на нарастване на националния доход за същия период е 6,1 на сто./ Темпът на нарастване на националния доход е изчислен по съпоставими цени от 1.1.1971 г., а темпът на нарастване на средния размер на нормируемите оборотни средства - по текущи цени/. Посочените данни показват положителна тенденция за икономичното и ефективното

използуване на оборотните средства, което се изразява в относително по-малкото им участие в създаването на единица национален доход. Освен този ефект, ускоряването на обръщаемостта на оборотните средства трябва да се разглежда и като конкретна икономия на ресурси от стоково-материални ценности, които се насочват за развитието на отделните отрасли в народното стопанство.

Добри резултати в ефективното използуване на оборотните средства, изразено чрез ускоряване обръщаемостта на нормируемите оборотни средства, отчитат някои от основните стопански министерства – М-во на химическата промишленост, М-во на енергетиката, МССМ, НАПС. Изключение прави Министерството на електрониката и електротехниката, при което обръщаемостта на нормируемите оборотни средства за 1980 година, съпоставена с обръщаемостта за 1975 г. бележи забавяне с 3,82 дни.

Ефективното използуване на оборотните средства, измерено чрез постигнатата обръщаемост е в най-тясна връзка с правилното планиране размера и движението на запасите общо и по отделни министерства. Те се следят непрекъснато от банката по специална периодична информация. Въз основа на анализа на данните от тази информация банката предприемаше конкретни мерки за решаване на възникналите проблеми, включително и за ликвидирането на свръхнормативните запаси. В отделни случаи разработените анализи и справки се изпращаха на съответните компетентни органи.

Анализирайки състоянието на запасите от стокоз материални ценности общо за народното стопанство, се установява тенденция на спадане под нивото на определени за тях нормативи. Така например при наличието на средни по размер компенсирани свръхнормативни запаси за 1976 г 187 млн.лв., през следващите 1977, 1978, 1979 и 1980 г. запасите са под норматива съответно с 57 млн.лв., 138 м лв., 232 млн.лв., а за 1980 г. - със 737 млн.лева. За същия период некомпенсираните свръхнормативни запаси, които се отнасят само за стопанските организации и поделенията, които отчитат запаси над норматива, се задържат сравнително на едно ниво с известно намаление през 1978 и 1979 години. Средногодишният им размер се е движил както следва: 1976 г. - 457 млн.лв., 1977 г. - 524 млн. лв., 1978 г. - 383 млн.лв., 1979 г. 404 млн.лв., а за 1980 г. - 333,8 млн.лв.

При проследяване състоянието на запасите в потребителите в системата на материално-техническото снабдяване за много от тях се разкрива тенденция към разсредоточаването им по многобройните потребители, вместо към съсредоточаването им в пласментно-снабдителни те организации. Това е една от главните причини за образуваните некомпенсирани свръхнормативни запаси в потребителите.

Освен това, анализът на движението на запасите показва, че пласментно-снабдителните организации и

другите доставчици извършват доставките независимо от наличностите в потребителите. От друга страна министерствата - потребители не са разработили достатъчно ефективни системи за оперативно регулиране на запасите по спецификации в подведомствените си стопански организации и поделения. Този извод се потвърждава от периодичната информация, която банката събира от началото на 1978 г. за състоянието на запасите по основни спецификации в 264 решаващи за отделните министерства стопански организации и поделения - потребители и в 12 поделения на ДСО "Металснаб" и ДСО "Химснаб".

Друга причина за образуване на свръхнормативни запаси и неефективно използуване на оборотните средства е неточното установяване на потребностите от материали за съответната година, макар при планирането да са създадени възможности за балансирано обвързване на плана по всички показатели, включително и с материалните ресурси. Банката ежегодно извършва проверки за правилното съставяне на плана за материално-техническото снабдяване и за обвързаността му с плана за себестойността и за констатираните необвръзки - превишение на лимита за разход по плана за материално-техническото снабдяване над потребностите по плана за себестойността /за 1979 г. - 70 млн. лв./ банката своевременно уведомява съответните органи.

Честите промени в плана за стоковата продукция на някои министерства, без своевременно извършване на

съответни промени в плана за материално-техническото снабдяване, също са причина за образуване на свръхнормативни запаси.

Особено характерни са случаите в Министерството на машиностроенето и в Министерството на електрониката електротехниката. Така например през 1978 година производствената програма на Министерството на машиностроенето е била 14 пъти намалявана на обща сума 111 млн.лв., през 1979 година са извършени 17 корекции за 152 млн.лв., а през 1980 година е извършено намаление за около 118 млн лв.

Независимо от икономическите мерки, с които банката въздействуваше на стопанските организации за предотвратяване и ликвидиране на свръхнормативните запаси, през седмата петилетка тя провеждаше и другимерки за изпълнението на програмата за ускоряване на обръщаемостта на оборотните средства и за подобряване на тяхното ефективно използуване. Някои от тези мерки банката провеждаше самостоятелно, а други съвместно с Държавния комитет за планиране, Министерството на снабдяването и държавните резерви и др.

За по-нататъшното подобряване на работата по ускоряване обръщаемостта на оборотните средства все повече ще се засилва въздействието на банката чрез прилагането на икономическите лостове, каквито са кредитът и

лихвата. Свързването размера на лихвата, която стопанските организации и техните подделения плащат след 1.1.1981 година за ползуваните от тях кредити с достигнатата обръщаемост на оборотните средства, ще създаде пряка заинтересованост за най-ефективното използуване на оборотните средства и на предоставените им материални ресурси.

III. КОНТРОЛ ПО РАЗХОДВАНЕТО НА ФОНД "РАБОТНА ЗАПЛАТА"

От началото на 1980 г. във всички отрасли на материалното производство се внедри новия икономически подход и новия икономически механизъм, при който фонд "Работна заплата" се формира като резултативно-остатъчна величина. В съответствие с нормативните актове за управление на икономиката от отделните отрасли се повиши взискателността по резултативното формиране и изразходване на фонда на работната заплата.

Във връзка с резултативния характер на фонда на работната заплата трябва да се постигне пълна обвързаност между планирания размер на средствата за резултативен фонд на работната заплата и предвидените с плана количествени и качествени задачи. Ако по отчет количествените и качествените достижения на трудовите колективи са по-малки от предвидените с плана, а се изплати предвидения фонд за "Работна заплата", се явява недостиг на резултативен фонд "Работна заплата". За 1980 г. такова несъответствие между полагащият се фонд "Работна заплата" по отчетната схема за образуване и разпределение на общия доход и сумата на изплатените заплати са допуснали редица стопански организации и поделения на отделните министерства и ведомства.

За периода януари-декември 1980 г. общият размер на недостига на фонд "Работна заплата" на равнище поделения и стопански организации без поделения (без селскосто-

панските организации) възлиза на 95 980 х.лв. от 504 поделения, в т.ч. 27 432 х.лв. от 122 поделения, които съставят месечна схема и 68 548 х.лв. от 382 поделения, които съставят тримесечна схема. По министерства (ведомства) допуснатият недостиг на фонд "Работна заплата" е показан в таблица, в която са обобщени данните само за онези поделения (включително и стопански организации без поделения), които са допуснали недостиг за резултативен фонд "Работна заплата", без да е извършена компенсация с резултатите на онези от тях, които са реализирали икономия на резултативен фонд "Работна заплата".

ТАБЛИЦА № 12

/хил.лева/

№ по ред	МИНИСТЕРСТВО /ВЕДОМСТВО/	Брой поделения с недостиг на РФРЗ	Резултативен фонд Раб.заплата по отчет	Изплатени средства за раб.заплата	Недостиг на резулт. ФРЗ
а	б	1	2	3	4
1.	Министерство на енергетиката	9	10 376	16 500	6 124
2.	Министерство на металургията и минералните ресурси	8	175 634	178 971	3 337
3.	Министерство на химическата промишленост	2	38 680	39 077	397
4.	Министерство на машиностроенето	29	59 107	70 748	11 641
5.	Министерство на електрониката и електротехниката	17	31 102	35 867	4 765
6.	Министерство на леката промишленост	11	26 097	28 040	1 943
7.	Министерство на горите и горската промишленост	35	18 843	21 180	2 337
8.	Министерство на строителството и строителните материали	115	188 507	214 450	25 943
9.	Национален аграрно-промишлен съюз (хран.-вкусова пром)	42	64 890	80 981	16 001
10.	Министерство на транспорта	6	24 706	34 187	9 481

Продължение на таблица № 12

а	б	1	2	3	4
11.	Министерство на вътрешната търговия и услугите	4	3 219	3 338	119
12.	Окръжни народни съвети и Софийски народен съвет (общо)	31	36 834	37 832	998
13.	Централен кооперативен съюз	160	93 181	98 723	5 542
14.	Министерство на снабдяването и държавните резерви	1	352	361	9
15.	Софийски народен съвет	6	28 922	35 875	6 953
16.	Министерство на съобщенията	3	9 270	9 302	32
17.	Държавен комитет за наука и технически прогрес	2	454	812	358
	Общо (без селскостопанските организации)	504	810 174	906 154	95 980

Недостигът на резултативен фонд "Работна заплат допуснат към. 31.XII.1980 г. в размер на 95 980 х.лв. е по крит от следните източници: от партида "Резерв за работна заплата" - 5 830 х.лв., от намаляване на щатните заплати р ръководните кадри и специалистите от управлението - 52 х.л от фонд "Резервен" - 57 760 х.лв., от фонд "Регулиране на работната заплата" - 12 918 х.лв., от други парични фондов 9 630 х.лв., от фонд "Неурожай и бедствие" - 3 630 х.лв. и от банков кредит - 6 030 х.лв.

При провеждания от банката системен контрол по образуването и разходването на средства за работна заплата на всички равнища на управление много съществен е въпросът за анализиране на причините за допуснатия недостиг на ре-зултативен фонд "Работна заплата" и въздействието на банка та за намаляване, дори за ликвидиране на недостига. Основн те причини за недостига са на първо място преразходът н материални разходи и на второ място преразхода на трудови ресурси. По данни на банката, от поделенията, които имат недостиг на резултативен фонд "Работна заплата" за година-та, 40 поделения са допуснали намаление на резултативен фонд "Работна заплата" в размер на 58 885 х.лв. вследствие относителен преразход на материални разходи и то само за обема на реализираната продукция. Както е известно, има тясна връзка между обема на преразхода на материални разходи и обема на формиралия се недостиг на резултативен фонд на работната заплата. Най-голямо намаление на резул-тативен фонд "Работна заплата", поради преразход на ма-териални разходи е допуснат от поделенията на министерства та, посочени в таблица № 13.

ТАБЛИЦА № 13

№	МИНИСТЕРСТВО /ВЕДОМСТВО/	Брой поделения	Намаление на РФРЗ от преразход на мат.разходи
а	б	1	2
1.	Министерство на строителството и строителните материали	19	15 918
2.	Национален аграрно-промишлен съюз/без селскостоп.бпг./	5	15 629
3.	Министерство на металургията и минералните ресурси	2	9 036
4.	Министерство на енергетиката	2	7 066
5.	Министерство на транспорта	1	5 505
6.	Министерство на машиностроенето	4	3 252
	Други	15	2 479
	ВСИЧКО:	48	58 885

Тези данни показват, че намалението на фонд "Работна заплата" от преразход на материални разходи представлява над 61,4 на сто от допуснатия недостиг на резултативен фонд "Работна заплата" от поделенията.

Неефективното използуване на трудовите ресурси също води до недостиг на резултативен фонд "Работна заплата" и по-конкретно непривеждането или несвоевременното привеждане на нормите и нормативите за разход на труд, както и на разценките, в съответствие с нормативната себестойност и с резултативния фонд "Работна заплата". Намаление на резултативен фонд на работната заплата от неефективното използуване на трудовите ресурси е допуснато от 69 поделения, възлиза на 42 750 х.лв. и е равен на 44,5 на сто от допуснатия недостиг на резултативен фонд "Работна заплата".

По-голямо намаление от неефективно използване на трудовите ресурси има в поделенията от системата на министерствата, посочени в таблица №14.

Таблица № 14 (в хил.лв.)

№	МИНИСТЕРСТВО(ВЕДОМСТВО)	Брой поделения	Намаление на ФРЗ от преразход на трудови ресурси
а	б	1	2
1.	Министерство на металургията и минералните ресурси	5	7 037
2.	Централен кооперативен съюз	4	5 762
3.	Национален аграрно-промишлен съюз (без селскост. огр.)	8	5 801
4.	Министерство на строителството и строителните материали	17	6 381
5.	Министерство на машиностроенето	11	5 282
6.	Софийски народен съвет	1	3 863
7.	Министерство на транспорта	3	3 020
8.	Министерство на енергетиката	3	2 487
9.	Други министерства и ведомства	17	3 117
	ВСИЧКО:	69	42 750

Това намаление е установено на основата на планираните и отчетени разходи за работна заплата на

100 лева реализирана продукция.

Освен тези две важни предпоставки за недостига на резултативен фонд "Работна заплата"от преразход на материални и трудови ресурси, влияние са оказали и други слабости в работата на поделенията. Така например за неизпълнение на договорните си задължения 50 от стопанските организации и поделенията, които имат недостиг на резултатизен фонд "Работна заплата" са платили неустойки, щети и загуби в повече от получените в размер на 30 317 хил.лв. По-големи суми от получените са платени от стопанските организации и поделенията в министерствата и ведомствата, посочени в таблица № 15.

ТАБЛИЦА № 15
(в хил.лв.)

№	МИНИСТЕРСТВО(ВЕДОМСТВО)	Брой на поделенията	Платени в повече от получените неустойки,щети и загуби
1.	Министерство на металургията и минералните ресурси	5	15 909
2.	Министерство на машиностроението	8	5 651
3.	Софийски народен съвет	1	2 938
4.	Министерство на електрониката и електротехниката	4	1 516
5.	Министерство на химическата промишленост	1	1 231
6.	Други	31	3 072
	ВСИЧКО:	50	30 317

Недостиг на резултативен фонд "Работна заплата" са допуснали стопанските организации и поделения поради непостигане на планираното количество на общия доход, който е трябвало да се създаде от трудовите колективи. Една от основните причини за неизпълнението на общия доход е произведената, но нереализирана продукция, тъй като тази продукция не участвува във формирането на резултативния фонд "Работна заплата", но на работниците се плаща за вложеният от тях труд за произведената продукция. В резултат на неизпълнение на общия доход е допуснато намаление на резултативен фонд "Работна заплата" от 44 стопански организации и поделения, в размер на 21 042 хил. лева. По съществено намаление поради тази причина е допуснат от стопанските организации и поделения в министерствата, посочени в таблица № 16

Таблица № 16

/хил.лв./

№	МИНИСТЕРСТВО /ВЕДОМСТВО/	Брой на поделенията	Намаление на РФРЗ от неизпълн.на общия доход
1.	Национален аграрно-промишлен съюз	5	6 575
2.	Софийски народен съвет	1	3 211
3.	Министерство на строителството и строителните материали	10	2 705
4.	Министерство на енергетиката	1	2 439
5.	Министерство на търговията	2	2 154
6.	Министерство на металургията и минералните ресурси	3	1 912
	Други	22	2 046
	ВСИЧКО	44	21 042

От изложеното е видно, че главните фактори, които са оказали влияние за недостига на резултативен фонд "Работна заплата" на стопанските организации и поделенията е неосигуряването на качествените предпоставки,- относителен преразход на материални разходи за обема на реализираната продукция, преразход на трудови ресурси и платени неустойки, щети и загуби в повече от получените.

Таблица № 17

/в хил.лв./

№ по ред	МИНИСТЕРСТВО /ВЕДОМСТВО/	Намаление на фонд "Работна заплата" от неизпълнение на		Обща сума на намалението на ФРЗ от количествените и качествените фактори к/1+2/	Сума на недостига на фонд "Работна заплата"
		качествените фактори	количествените фактори		
а	б	1	2	3	4
1.	Министерство на строителството и строителните материали	22 345	2 705	25 050	25 943
2.	Национален аграрно-промишлен съюз	25 636	6 575	32 211	16 001
3.	Министерство на машиностроенето	14 253	751	15 004	11 641
4.	Министерство на транспорта	9 820	2 154	11 974	9 481
5.	Софийски народен съвет	6 867	3 211	10 078	6 953
6.	Министерство на енергетиката	13 610	2 439	16 049	6 124
7.	Централен кооперативен съюз	7 106	61	7 167	5 542
8.	Министерство на електрониката и електротехниката	1 969	84	2 053	4 765
9.	Министерство на горите и горската промишленост	872	298	1 170	2 337
10.	Министерство на пеката промишленост	1 956	357	2 313	1 943

Продължение на таблица № 17

1	2	3	4	5	6
11.	Стопански организации към Софийски народен съвет и Окръжни народни съвети	292	135	427	998
12.	Министерство на химическата промишленост	1 631	1	1 632	397
13.	Други	25 976	2 271	28 247	3 855
		132 183	21 042	153 225	95 980

Данните в таблица №17 показват, че сумата на н маленето на резултативния фонд "Работна заплата" от неизп нение на количествените и качествени показатели е по-голям с 57 245 х.лв. от допуснатия недостиг на резултативен фонд "Работна заплата", тъй като в процеса на изпълнение на пла през 1980 г. са възникнали и действували и други причини, някои от които са оказвали противоположно положително въз- действие. В много случаи, ако посочените качествени и коли- чествени фактори бяха изпълнени, стопанските организации и поделенията щяха да приключат годината, вместо с недостиг н резултативен фонд "Работна заплата" с икономия на работна заплата, която щеше да остане във фонда. Например поделения та и стопанските организации от системата на: Министерство на машиностроенето щяха да реализират икономия на резултати вен фонд "Работна заплата", в размер на 3 363 х.лв., Минис- терството на транспорта - 2 493 х.лв., Министерството на енергетиката - 9 925 х.лв., Централния кооперативен съюз - 1 625 х.лв. и др., което е видно от същата таблица.

За 1980 г. в 354 АПК и други селскостопански ор- ганизации към Националния аграрно-промишлен съюз приключиха с недостиг на резултативен фонд "Работна заплата" в размер на 226 775 х.лв. Недостигът е покрит от следните източници: собствени фондове на аграрно-промишлените комплекси и други те селскостопански организации - 44 480 х.лв.; финансова по мощ от Националния аграрно-промишлен съюз - 94 266 х.лв. и банков кредит - 88 029 х.лв.

Основна причина за недостига на резултативен фонд "Работна заплата" в аграрно-промишления комплекс и другите селскостопански организации е неизпълнението на обема за общата продукция с 510 млн.лв., или при планирана обща продукция, в размер на 6586 млн.лв. е постигната 5076 млн.лв. или 91 на сто.

Въпреки взетите мерки не е изпълнен плана за натурите: фуражно зърно - 1806 х.т., в т.ч. царевица - 1 191х. фасул 36 х.т.,слънчоглед - 130 х.т., картофи - 101 х.т., домати - 275 х.т., грозде 187 х.т. и др.

От неосигурен фуражен баланс планът за производството на стокова продукция от животновъдството не е изпълнен за натурите: млякото с 68 млн.л., яйцата с 27.7 млн.бр. и вълната с 135 т.

За 1980 г. при планирана печалба от селскостопанската дейност 473981 х.лв., е постигната 348 038 х.лв. или 73.4 на сто. Неизпълнението на печалбата възлиза на 125 934 х

През цялата 1980 г. ръководството на банката непрекъснато обръщаше внимание за засилване на банковия контрол по образуването и разходването на резултативния фонд "Работна заплата". На всички съвещания с ръководния актив, при всички проверки от страна на Централното управление в банковите клонове, винаги е обръщано внимание за засилване на банковия контрол върху резултативния фонд "Работна заплата". При даването на тези указания ръководството на банката е обръщало особено внимание на превантивния банков контрол, с който да се предотврати допускането на недостиг на резултативен фонд "Работна заплата" и особено на контрола за при-

въвеждане вътрешната нормативна база в стопанските органи ции и поделенията в съответствие с изискванията на плана.

За всеки отчетен период на годината банката изг вяше информация за допуснатия недостиг на резултативен фонд "Работна заплата" и анализ за причините, предизвикали недостига. Въз основа на анализа и изводите от него се набелязваха мерки за намаляване и ликвидиране на недостиг

От своя страна банката проведе срещи с всички с пански организации, които допускаха недостиг на резултати вен фонд "Работна заплата". На тези срещи подробно бяха анализирани причините за недостига и бяха подписани прото коли, с които стопанските организации се задължиха да про ведат в определени срокове конкретни мерки за намаляване ликвидиране до края на годината на недостига на резултати фонд "Работна заплата". Такива срещи през годината банкат проведе и с ръководствата на аграрно-промишлените комплек си и съответните окръжните аграрно-промишлени съюзи, с оглед да се вземат необходимите мерки за ограничаване на разходите и за получаване на допълнителни приходи до края на годината, с което да се компенсира очаквания недостиг на резултативен фонд "Работна заплата".

IV. БЕЗНАЛИЧНИ РАЗПЛАЩАНИЯ В СТРАНАТА

В условията на прилагането на икономическия подход в ръководството на народното стопанство и образуването на фонда "Работна заплата" като резултативна и остатъчна величина на базата на действителните парични постъпления от реализация, проблемът за усъвършенствуван на разплащанията между доставчиците и купувачите придоби особено значение. Организацията на разплащанията между социалистическите организации следва максимално да съдействува за повишаване на ефективността; за по-доброто използуване на материалните, трудовите, финансовите и другите ресурси; за пълното прилагане на икономическия подход и на стопанската сметка; за повишаване на платежната, кредитната и финансовата дисциплина; за издигането на организиращата, регулиращата и контролиращата роля на лева.

За осигуряване на тези изисквания и в изпълнение на постановление № 36 на Министерския съвет от 1979 година Българската народна банка и Министерството на финансите предложиха и Министерският съвет прие постановление № 58 от 1979 година за усъвършенствуване на плащанията между социалистическите организации. С разпоредбите на постановлението плащанията се поставиха в съответствие с изискванията на икономическия подход и с новия икономически механизъм. С утвърдената нова усъвършенствувана система на плащанията се повиши отговорността на производителя и доставчика за производство и доставка на стоки, които

да отговарят на договорените условия и на другите норматив ни изисквания. Наред с това тя дава възможност на купува ча да подлага на преценка получените стоки по отношение на количеството, асортимента, стандарта, комплектността и на всички останали условия по сключените договори за доставка, както и на нормативните актове. По този начин с повиши отговорността и на купувачите за качеството на про дукцията. Същевременно новата система на плащане осигуря ва и своевременното получаване на средства по сметките на доставчиците, които редовно изпълняват договорните си за дължения, вкл.и в случаите, когато купувачите са изпаднал във временна неплатежеспособност. В тези случаи банката предоставя краткосрочни извънпланови кредити на купувачит кредитоискатели, но само за приетите от тях доставки, раб ти и услуги, за да посрещат своите плащания към доставчи те си и изпълнителите. Банката предоставя тези кредити обаче не автоматично, а след поискване и доказване, след преценка на финансовото състояние на купувача и възможнос тите му за издължаване на кредитите, след договаряне на условията и т.н., като се стреми да осигури максимална ефективност от предоставените кредити и да въздейства върху кредитополучателите за излизане от състояние на неплатежеспособност.

Утвърдената с постановлението нова система на плащане осигурява възможност за доставчиците своевременно да получават разностойността на експедираната от тях и пр та от купувачите продукция и по този начин да формират общия си доход на база на действителните парични постъпления по сметките си в банката, включително и да образуват

фонда на работната заплата като резултативна и остатъчна величина.

За осигуряване изпълнението на постановлението, ръководството на банката даде още в края на 1979 година писмени указания до банковите клонове и предприе бързи мерки за тяхното разясняване. Проведоха се редица съвещания в Централното управление на банката с участието на ръководствата на банковите клонове и с партийните секретари. По указания на Централното управление на банката, ръководствата на банковите клонове проведоха още в началото на 1980 година срещи с ръководствата на всички обслужвани от тях стопански организации и поделения, на които бяха разяснени новите моменти по разплащанията. Срещите се проведоха под ръководството и прякото участие на окръжните комитети на Българската комунистическа партия. Работата на банковите клонове по извършване на плащанията се наблюдаваше ежедневно, с оглед да не се допуска забавяне на плащанията. Проведоха се редица мерки за осигуряване по-бързото движение на платежните документи между отделните банкови клонове, получаване на информация за всеки платежен документ, който не е изплатен в срока на документооборота и др. Банката по своя инициатива проведе разяснителна работа с доставчиците най-широко да ползуват телефонните и телеграфните преводи. По искане на стопанските организации и поделения през 1980 година банката е приела и извършила 318 825 телеграфни и телефонни преводи на сума 11 661 957 хил.лева, докато през 1979 година са били извършени 24 353 преводи за 1 509 716 хил.лева. Все с оглед на своевременното получаване на паричните постъпления по сметките на доставчиците, банката даде възможност, по избор, доста

чиците да представят лично или да изпращат чрез пощенските станции платежните си документи пряко в банката на купувача. В изпълнение на чл. 6 от постановлението през двата почивни дни на последните седем дни на всички месеци през годината банката осигуряваше приемането, плащането и предаването на платежните документи на социалистическите организации.

За осигуряване прилагането на утвърдената с постановлението нова система на плащания и на дадените във връзка с това указания от Централното управление на банката беше извършена пълна мобилизация на силите на всички служители при банковите клонове. Ежедневно се следяха постъпленията от реализацията по сметките на стопанските организации и поделенията и при установяване на изоставане, се провеждаха срещи с ръководствата на стопанските организации и поделения, на които се разглеждаха въпроси, свързани с ритмичността на производството, експедирането на продукцията и постъпването на средствата по сметките в банката. Банковите клонове изготвяха периодично информации до местните партийни органи и се набелязваха съвместни мерки за отстраняване на установените от банката пропуски при разплащанията и осигуряването на своевременното постъпване на паричните средства по сметките на стопанските организации и поделения.

При спазването на разпоредбите на постановлението и на дадените от Централното управление на банката указа-

ния във връзка с неговото прилагане, банката редовно е предоставяла през 1980 година краткосрочни извънпланови кредити за разплащане с доставчиците на стопански организации и поделения, изпаднали във временна неплатежеспособност. През 1980 година банката е предоставила такива кредити на 2 009 стопански организации и поделения-купувачи 5 483 броя кредити на обща сума 5 241 151 хил.лева. От тях 2 823 броя кредити на сума 2 147 890 хил.лева, или 41,9 на сто от общата сума на предоставените кредити е бил определен минималния лихвен процент от 5 на сто, съгласно утвърдената с постановлението скала за лихвените проценти на кредитите. Максималният лихвен процент от 10 на сто е бил определен само на 298 броя кредити на сума 421 453 хил.лева, или само на 8,1 на сто от общата сума на предоставените кредити през годината.

Поради това, че болшинството от стопанските организации и поделения-купувачи през годината са предявявали своевременно искания за ползуване на краткосрочни извънпланови кредити за разплащане с доставчиците и по този начин са осигурявали необходимите им средства за плащане на приетите от тях доставки, работи и услуги, предвиденият с постановлението режим на прину-

дително плащане и възстановяване на причинените щети и пропуснати доходи на доставчиците, е въвеждан само по отношение на 79 стопански организации и поделения-купувачи. Иззетите средства от сметките по паричните фондове на купувачите са възстановявани своевременно и към края на 1980 година няма невъстановени средства по паричните фондове на тези стопански организации и поделения-купувачи.

През 1980 година, при условията, които се създадоха с новия икономически механизъм и приведената в съответствие с него нова система на плащания, разплащанията между социалистическите организации се извършваха нормално, без забавяне, като взаимната задлъжнялост между тях рязко намаля. Общата сума на платежните документи за доставки, работи и услуги с настъпил срок на плащане, които не са платени към 31.XII.1980 година при банката на доставчиците, възлиза на 9 521 хил.лева, докато към същата дата на 1979 година тя е била 275 654 хил.лева. Рязко намаля и взаимната просрочена задлъжнялост по платежни документи за доставки, работи и услуги при банката на купувачите. От 212 млн.лева към 31.XII.1979 година тя възлиза само на 4 млн.лева към същата дата на 1980 година.

В резултат на всички взети мерки за усъвършен вуване на плащанията както от банката, така и от страна на стопанските организации и поделения се осигури своевременното постъпване на паричните средства по сметките на стопанските организации и поделения в банката. Така, стопанските организации и поделения от промишлеността с изпълнили плана за реализираната /платената/ продукция 1980 година със 100,2 на сто. Основните министерства как Министерство на химическата промишленост, Министерство електрониката и електротехниката, Министерство на лекат промишленост, Министерство на транспорта, Министерство вътрешната търговия и услугите и др., са преизпълнили п на за реализираната продукция за 1980 година. При оста лите министерства и ведомства неизпълнението на плана за реализираната продукция, е незначително. Най-голямо неиз пълнение има Националния аграрно-промишлен съюз - с 3,2 на сто.

От извършения анализ на плащанията през 1980 г дина може да се направи извода, че приведената в съответствие с изискванията на новия икономически механизъм усъвършенствувана система на плащания, между социалистическите организации осигурява своевременното постъпване на паричните средства от реализация на продукцията и образуването на тази основа на общия доход и на фонда на работната заплата като резултативна и остатъчна величина в стопанските организации и поделения.

Безналичният платежен оборот общо за страната /безналичните плащания от стоков и нестоков характер/ пр изминалата 1980 година, както и безналичните плащания, извършени чрез отделните форми и начин на плащане и техн ят относителен дял в общия безналичен платежен оборот, с характеризират от данните в таблица № 18.

ТАБЛИЦА № 18

№ по ред	ФОРМИ НА ПЛАЩАНЕ	1978 год. Платежни документи х.бр.	1978 год. Обороти млн.лв.	%	1979 год. Платежни документи х.бр.	1979 год. Обороти млн.лв.	%	1980 год. Платежни документи х.бр.	1980 год. Обороти млн.лв.	%
1.	Акцептна-общо:	18486	80198	49,3	19280	92026	50,3	22892	120656	49,7
2.	Вирмента /платежни нареждания/	12581	74237	45,6	13322	79417	43,4	14629	101248	41,7
3.	Всички останали форми и начини	919	8301	5,1	986	11461	6,3	1101	20954	8,6
		31986	162736	100,0	33588	182904	100,0	38621	242858	100,0

Общият безналичен платежен оборот за страната през 1980 година, в сравнение с 1979 година, е увеличен с 32,8 на сто, а броя на платежните документи - с 15,0 на сто. В сравнение с 1979 година безналичният платежен оборот е увеличен с 49,2 на сто по суми и с 20,7 на сто по броя на платежните документи.

Най-голям е относителният дял на безналичните плащания, извършени чрез акцептната форма на плащане. В сравнение с 1979 година извършените плащания чрез тази форма на плащане са намалени с 0,6 пункта за сметка на увеличението на останалите форми и начини на плащане.

На второ място по относително тегло е вирментната форма на плащане. В сравнение с 1979 година чрез тази форма на плащане са извършени по-малко плащания с 1,7 пункта. За разлика от останалите форми и начини на плащане чрез вирментната форма се извършва плащане както от стоков, така и от нестоков характер. Плащанията от стоков характер чрез вирментната форма на плащане през 1980 година, а също и относителното тегло на отделните форми на плащане в общия безналичен платежен оборот за доставки, работи и услуги, се характеризират от данните в таблица №19.

ТАБЛИЦА № 19

№ по ред	ФОРМИ НА ПЛАЩАНЕ	1978 год. Платежни документи х.бр.	1978 год. Обороти млн.лв.	1978 год. Дял %	1979 год. Платежни документи х.бр.	1979 год. Обороти млн.лв.	1979 год. Дял %	1980 год. Платежни документи х.бр.	1980 год. Обороти млн.лв.	1980 год. Дял %
1.	Акцептна - общо:	18486	80198	74,7	19280	92026	73,0	22892	120656	66,4
2.	Вирментна форма /пл.нареждания само за плащане на доставки, работи и услуги/	4910	18836	17,5	5362	22506	17,9	5819	40006	22,0
3.	Всички останали форми и начини на плащане	919	8301	7,8	986	11461	9,1	1101	20954	11,6
		24325	107335	100,0	25628	125993	100,0	29812	181616	100,0

От посочените данни се вижда, че безналичният платежен оборот от стоков характер в страната по суми през 1980 година е нарастнал с 44,1 на сто в сравнение 1979 година, а в сравнение с 1978 година - с 69,2 на ст Нарастването на безналичния платежен оборот от стоков х рактер се дължи на значителното нарастване през 1980 го на в сравнение с предшествуващите години, на произведе- ната стокова продукция, свързано и с въвеждането на нов те цени на едро.

Акцептната форма на плащане и при безналичнит плащания само от стоков характер е на първо място, веду що място, по относителното си тегло в общия безналичен оборот от стоков характер. Това се дължи на обстоятелст вото, че при тази форма на плащане инициативата за изда ването на платежните документи е на доставчика, по който начин той осигурява по-бързо събиране на парите си от експедираната от него продукция, което е от съществено значение при действието на новия икономически механизъм на новата система на плащане.

На второ място по относително тегло си остава вирментната форма на плащане. В сравнение с предшеству- ващите две години тази форма на плащане има по-голям от носителен дял в общия платежен оборот от стоков характе Това увеличение може да се обясни с въведения принцип с новата система на плащане купувачите да плащат доставки те, работите и услугите само след тяхното приемане, по- ради което беше допуснато да се предявяват откази от пл щане от купувачите и за неполучена доставка, на което в

предшествуващите години те нямаха право. След получаването на доставките, купувачите ги заплащат чрез вириментната форма на плащане.

Всички останали форми на плащане /акредитивната, особената сметка, плановите плащания, взаимните плащания и др./ през 1980 година имат увеличение, в сравнение с 1979 година с 2,5 пункта, а в сравнение с 1978 година - 3,8 пункта.

През отчетната година банката обръщаше особено внимание за понататъшното засилване на контрола за недопускане на взаимно стоково и парично кредитиране. Решаващо въздействие върху стопанските организации и техните поделения за недопускане на тези нарушения оказва съчетаването на наложените колективни санкции с търсенето на лична имуществена отговорност от виновните длъжностни лица, които с действията или с бездействията си са станали причина за допускането на взаимно стоково или парично кредитиране.

V. ВЛОГОНАБИРАНЕ, КРЕДИТИРАНЕ И БЕЗКАСОВИ РАЗПЛАЩАНИЯ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Банковото обслужване на населението се осъществя ва предимно от Държавната спестовна каса. При изпълнение на задачите си през отчетната 1980 година тя се ръководеше от партийните и правителствени решения за усъвършенстване на плановото ръководство и социалистическата организация на труда, повишаване културата на банковото обслужване на населението за повишаване ефективността и качеството в работата по привличането на влог свободните парични средства на населението, подобряване кредитирането на жилищни и текущи нужди, разширяване и усъвършенстване на безкасо вата форма на разплащане.

1. Влогонабиране

В началото на 1980 г. влогонабирателната дейност продължи да се осъществява под влияние на действуващите в края на 1979 г. психологически фактори /слухове за обмяна на парите, блокиране на влоговете и др./. Впоследствие усл вията за влогонабиране се нормализираха и влогонабирателният процес се осъществи главно под влияние на икономическите фактори /нарастване на паричните доходи на населението и състоянието на стоковите фондове - количество, качество и структура/.

Проведени бяха в широк мащаб мероприятия за изпълнение на насрещния план по влогонабирането и разви-

тието на безкасовите плащания. Подобрена бе икономическат работа. Изпълнена бе съвместна програма между поделенията на Българската народна банка и Държавната спестовна каса по привличане на влог свободните парични средства на населението и изпълнението на плана за емисията.

Повишаването на културата в работата на ДСК чрез внедряване на нови форми на банково обслужване на населението /безпартидно на комплексни гишета/ влияе непосредствено на ускореното привличане на влог свободните парични средства на населението.

При държавна задача - прираст по влоговете от 250 млн.лв., Държавната спестовна каса прие насрещен план от 350 млн.лв. В резултат на създадената организация за привличане на влог свободните парични средства на населението и на тясното сътрудничество и взаимодействие със заинтересованите ведомства, бе реализиран чист прираст в размер на 559,9 млн.лева или насрещният план бе изпълнен 160 на сто.

За VII-та петилетка при насрещен план-прираст на влоговете 1841 000 хил.лева е реализиран - 2 207 696 хил.лева, или насрещният план е изпълнен 120 на сто. Заедно с капитализираните лихви влоговете са нараснали с 2 692 400 хил.лева.

Развитието на влогонабирането през 1980 г. в сравнение с предходните години на седмата петилетка се вижда от следните данни:

ТАБЛИЦА № 20 /партиди-броя; суми в млн.лв./

ВИДОВЕ ВЛОГОВЕ	1976 г.		1977 г.		1978 г.	
	партиди	сума	партиди	сума	партиди	сума
А	1	2	3	4	5	6
Спестовни	5994831	5552,3	5926902	5890,8	6067021	6115,6
Детски	1957270	836,6	1996237	918,7	2065813	993,7
Влогове на чуждестранни лица от обменена валута	296	0,2	342	0,2	325	0,2
Влогове на чуждестранни лица в местни пева	22474	7,9	19781	9,0	23221	10,4
Разплащателни	140909	7,2	150841	8,4	167676	9,9
ВСИЧКО:	8115780	6404,2	8094103	6827,1	8324056	7129,8
Жилищно-спестовни влогове	514449	1771,1	530926	1814,9	540261	1813,5
А ВСИЧКО:	8630229	8175,3	8625029	8642,0	8864317	8943,3

1979 г.		1980 г.	
партиди	сума	партиди	сума
7	8	9	10
6056607	6602,6	6183236	7090,4
2160198	1155,6	2300577	1317,6
326	0,2	318	0,2
21454	11,0	21839	11,1
202073	16,2	249191	22,4
8440658	7785,6	8755161	8441,7
549409	1836,7	545137	1850,9
8990067	9622,3	9300298	10292,6

ТАБЛИЦА № 21

(партиди – хил.броя; суми – в млн.лв.)

I. ОБИКНОВЕНИ ВЛОГОВЕ

Групи по размер	31.XII.1976 г.				31.XII.1977 г.			
	партиди	%	сума	%	партиди	%	сума	%
А	1	2	3	4	5	6	7	8
до 100 лева	2958,4	37,1	193,6	3,0	2715,6	33,6	203,3	3,0
от 101 – 500 лв.	1921,3	24,1	663,5	10,4	1957,7	24,2	639,8	9,4
от 501 – 1000 лв.	1350,6	16,9	1025,6	16,0	1451,5	17,9	1042,4	15,3
над 1000 лв.	1744,6	21,9	4514,3	70,6	1969,3	24,3	4941,6	72,3
ВСИЧКО:	7974,9	100,0	6397,0	100,0	8094,1	100,0	6827,1	100,0

31.XII.1978 г.				31.XII.1979 г.				31.XII.1980 г.			
партиди	%	сума	%	партиди	%	сума	%	партиди	%	сума	%
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
2639,8	31,7	203,6	2,8	2515,6	29,8	204,5	2,6	2537,7	29,0	202,2	2,4
2108,8	25,4	660,5	9,3	2111,7	25,0	682,0	8,8	2175,6	24,8	724,9	8,6
1524,8	18,3	1079,3	15,1	1578,2	18,7	1114,3	14,3	1643,7	18,8	1170,9	13,9
2050,7	24,6	5186,4	72,8	2235,2	26,5	5784,8	74,3	2398,1	27,4	6343,7	75,1
8324,1	100,0	7129,8	100,0	8440,7	100,0	7785,6	100,0	8755,1	100,0	8441,7	100,0

ПРОДЪЛЖЕНИЕ ТАБЛИЦА № 21

(партиди – хил.броя; суми – в млн.лв.)

II. ЖИЛИЩНИ ВЛОГОВЕ

Групи по размер	31.XII.1976 г.				31.XII.1977 г.			
	партиди	%	сума	%	партиди	%	сума	%
А	1	2	3	4	5	6	7	8
До 1000 лева	45,0	8,8	26,9	1,5	46,6	8,8	29,7	1,6
от 1001 до 2000	128,5	25,0	209,8	11,9	132,2	24,9	198,4	11,0
от 2001 до 4000	176,0	34,2	508,9	28,7	188,6	35,5	543,1	29,9
Над 4000 лева	164,9	32,0	1025,5	57,9	163,5	30,8	1043,7	57,5
ВСИЧКО:	514,4	100,0	1771,1	100,0	530,9	100,0	1814,9	100,0

31.XII.1978 г.				31.XII.1979 г.				31.XII.1980 г.			
партиди	%	сума	%	партиди	%	сума	%	партиди	%	сума	%
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
52,2	9,7	33,8	1,9	50,0	9,1	31,9	1,7	49,6	9,1	28,9	1,6
131,3	24,3	194,8	10,8	140,2	25,5	197,1	10,7	137,2	25,2	212,1	11,4
191,7	35,5	529,1	29,2	185,4	33,7	522,4	28,5	203,5	37,3	571,6	30,9
165,1	30,5	1055,8	58,1	173,8	31,7	1085,3	59,1	154,8	28,4	1038,3	56,1
540,3	100,0	1813,5	100,0	549,4	100,0	1836,7	100,0	545,1	100,0	1850,9	100,0

Постигнато е нарастване на сумите (включително начислените лихви) по видове влогове. Спрямо 1979 г. най-голямо нарастване се отчита по спестовните влогове (487,8 млн. лв.), следвано от нарастването на детските влогове (161,9 млн. лв.), жилищно-спестовните (14,2 млн.лв.) и разплащателните (6,2 млн. лв.).

Най-голям брой партиди имат спестовните влогове (6 183 236 или 66,5 на сто от общия брой), следвани от детските, жилищно-спестовните и разплащателните. Най-голям остатък 7090 млн.лв. (68,9 на сто от общия остатък на влоговете) има по спестовните, следвани от жилищно-спестовните, детските и разплащателните влогове.

Средният остатък на една партида през 1980 година нарастна с 37 лева спрямо 1979 година, като достигна 1107 лв., а средният размер влог на лице от населението нарастна с 83 лева, достигайки 1163 лева.

През 1980 година в сравнение с 1979 година, задържането на влоговете е нарастнало с 20 дни, в резултат на намалената интензивност на плащанията, а в резултат на увеличението на средния остатък - с 89 дни. Комплексното влияние на двата фактора се изразява в увеличение на задържането общо по всички видове влогове със 109 дни.

По видове влогове е реализиран следният прираст:

ТАБЛИЦА № 22 (в млн.лв.)

ВИДОВЕ ВЛОГОВЕ	РЕАЛИЗИРАН ПРИРАСТ				
	1976 г.	1977 г.	1978 г.	1979 г.	1980
А	1	2	3	4	5
Спестовни	294,6	280,8	164,8	424,8	417,8
Детски	69,7	65,3	56,9	141,4	139,6
Влогове на чуждестранни лица от обменна валута	-	-	-	-	-
Влогове на чуждестранни лица в местни лева	0,7	1,1	1,3	0,6	0,2
Разплащателни	2,1	1,1	1,5	6,1	5,8
ВСИЧКО:	367,1	348,3	224,5	572,9	563,4
Жилищно-спестовни	121,3	26,6	-18,8	5,9	- 3,5
А ВСИЧКО:	488,4	374,9	205,7	578,8	559,9

Най-голям прираст (417,8 млн. лв.) бе реализиран по спестовните влогове, следван от прираста по детските (139,6 млн. лв.) и разплащателните (5,8 млн. лв.), а по жилищно-спестовните влогове показаха намаление (-3,5 млн. лв.)

По местонахождение на вложителите прирастът на влоговете е реализиран, както следва:

ТАБЛИЦА № 23

(в млн.лв.)

Години	ОБЩО	РЕАЛИЗИРАН ПРИРАСТ в това число		Относителен дял към общия размер на прираста	
		в града	в селото	в града	в селот
1	2	3	4	5	6
1976	488	354	134	72,5	27,5
1977	375	287	88	76,5	23,5
1978	206	157	49	76,2	23,8
1979	579	389	190	67,2	32,8
1980	560	401	159	71,6	28,4

Относителното тегло на прираста на влоговете в градовете нараства от 67,2 на сто за 1979 г. на 71,6 на сто за 1980 г. при намаляване относителното тегло на прираста на влоговете в селата от 32,8 на сто през 1979 г. на 28,4 на сто през 1980 г.

При разпределение на обикновените влогове в групи съобразно размера на остатъка, се запазва тенденцията към относително намаляване броя на партидите в групите до 500 лева и нарастване броя на партидите в групите над 500 лева. Промените в разпределението на остатъка се изразяват в относителното нарастване на влоговете в групите над 4000 лева за сметка на намаление на влоговете в групите под 4000 лева. Най-голям брой – (29,0 на сто от общия брой) имат партидите в групата до 100 лева, следвани от влоговите партиди в групите от 101 до 500 лева, от 501 до 1000 лева и от 1001 до 2000 лева. Най-голям остатък – 2140,7 млн.лв. (25,4 на сто от общия остатък) имат влоговете от 2001 до 4000 лв., следвани от групите от 4001 до 10 000 лева, от 1001 до 2000 лева и от 501 до 1000 лева.

При жилищно-спестовните влогове относителното тегло на броя на партидите за групата от 2001 до 4000 лева нараства с 3,6 пункта. Групата до 1000 лева не се изменя. В останалите групи относителните тегла се изменят в границите от - 2,0 до + 0,3 пункта, като най-много (- 2,0 пункта) намаляват влоговете в групата от 6001 до 10 000 лева, следвани от групата от 4001 до 6000 лева (- 1,6 пункта) и т.н. Най-голям остатък 571,6 млн. лв.) (30,9 на сто от общия остатък по жилищно-спестовните влогове) имат влоговете от 2001 до 4000 лева, следвани от групите от 6001 до 10 000 лева и от 4001 до 6000 лева. Запази се тенденцията да се внасят по-големи суми по жилищно-спестовните влогове, с оглед допълване собствените средства и по-бързо получаване заем по реда на жилищната спестовност.

Промените във влоговете по обществени групи се виждат от таблица № 24.

ТАБЛИЦА №24

/суми в млн.лв./

Вложители /по социални групи/	31.XII.1976 г.		31.XII.1977 г.		31.XII.1978 г.		31.XII.1979 г.	
	сума	отн. тегло	сума	отн. тегло	сума	отн. тегло	сума	отн. тегло
А	1	2	3	4	5	6	7	8
А. ОБИКНОВЕНИ ВЛОГОВЕ								
1. Раб. и служители	4205,9	66,0	4553,6	67,0	4769,3	67,2	6715,7	86,7
2. Кооп. селяни	1885,1	29,6	1948,6	28,7	1990,3	28,1	607,7	7,8
3. Некооп. селяни	14,4	0,2	19,2	0,3	14,0	0,2	13,7	0,2
4. Други /некооп.занаят.св.проф.др./	269,1	4,2	272,6	4,0	322,2	4,5	412,1	5,3
ВСИЧКО:	6374,5	100,0	6794,0	100,0	7095,8	100,0	7749,2	100,0

Продължение таблица № 24

31.XII.1980 г.		Абсолютно увеличение /включително лихвите/				Относително тегло на увеличението			
сума	отн. тегло	1980 г. спрямо 1976 г.	1980 г. спрямо 1977 г.	1980 г. спрямо 1978 г.	1980 г. спрямо 1979 г.	1980 г. спрямо 1976 г.	1980 г. спрямо 1977 г.	1980 г. спрямо 1978 г.	1980 г. спрямо 1979 г.
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
7448,3	88,6	3242,4	2894,7	2679,0	732,6	159,6	179,6	204,5	111,6
493,0	5,9	-1392,1	-1455,6	-1497,3	- 114,7	- 68,5	- 90,3	- 114,3	- 17,5
10,0	0,1	- 4,4	- 9,2	- 4,0	- 3,7	- 0,2	- 0,6	- 0,3	- 0,5
454,2	5,4	185,1	181,6	132,0	42,1	9,1	11,3	10,1	6,4
8405,5	100,0	2031,0	1611,5	1309,7	656,3	100,0	100,0	100,0	100,0

А	1	2	3	4	5	6	7	8
Б. ЖИЛ.-СПЕСТОВНИ ВЛОГОВЕ								
1. Раб. и служители	1611,0	90,9	1636,1	90,1	1629,4	89,9	1745,8	95,1
2. Кооп.селяни	65,2	3,7	73,6	4,1	77,4	4,3	17,2	0,9
3. Некооп.селяни	1,2	0,1	1,9	0,1	0,4	–	0,1	–
4. Други /некооп.занаят.св.проф.др./	93,7	5,3	103,3	5,7	106,3	5,8	73,6	4,0
ВСИЧКО:	1771,1	100,0	1814,9	100,0	1813,5	100,0	1836,7	100,0

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1788,7	96,6	177,7	152,6	159,3	42,9	222,7	423,9	426,0	302,1
4,6	0,3	- 60,6	- 69,0	- 72,8	- 12,6	- 75,9	-191,7	-194,7	- 88,7
-	-	- 1,2	- 1,9	- 0,4	- 0,1	- 1,5	- 5,3	- 1,1	- 0,7
57,6	3,1	- 36,1	- 45,7	- 48,7	- 16,0	- 45,3	-126,9	-130,2	-112,7
1850,9	100,0	79,8	36,0	37,4	14,2	100,0	100,0	100,0	100,0

При обикновените влогове най-голямо увеличение (732,6 млн.лв.) имат влоговете на работниците и служителите. Влоговете на кооперираните селяни имат чувствително намаление (114,7 млн.лв.).

Жилищно-спестовните влогове показват увеличение на остатъка с 14,2 млн.лв. Увеличение със 42,9 млн.лева имат влоговете на работниците и служителите, докато остатъците на останалите обществени групи намаляват. Остатъкът по влоговете на работниците и служителите (1788,7 млн.лв.) представлява 96,6 на сто от общия остатък по жилищно-спестовните влогове.

2. Кредитиране на населението за жилищни и текущи нужди

През отчетната година дейността по кредитиране на населението за жилищни и текущи нужди бе разширена по обхват и съдържание.

За 1980 г. бе определен кредитен лимит в размер 694 млн. лева., от които 239 млн.лева - кредити за жилищно строителство. Усвояването на лимита за кредитиране на населението за жилищни нужди се вижда от данните в таблица №

Таблица № 25

/суми в млн.лв./

ВИДОВЕ ЗАЕМИ	Одобрен план	Уточнен план	Усвоени средства по кредит. план	%
1	2	3	4	5
Заеми по реда на жилищната спестовност	211,0	211,0	153,9	72,9
в т.ч. по стопански начин	84,0	84,0	53,6	63,8
Заеми за довършване на жилищни сгради	4,0	4,0	4,8	120,0
Заеми на лица, пострадали от природни бедствия и изселващи се по правителствени разпоредби	1,0	1,0	0,3	30,0
Заеми за подобрения	2,0	2,0	2,0	100,0
Кредитен резерв	21,0	21,0	-	-
Общо:	239,0	239,0	161,0	67,4
Плащания по заеми на народните съвети и други ведомства	165,0	165,0	331,6	201,0
А общо:	404,0	404,0	492,6	121,9

Лимитът за кредитиране на населението за жилищно строителство бе усвоен 67 на сто. В резултат на неизпълнението на програмата за жилищното строителство, главно от страна на строителните организации, не бяха усвоени 78,0 млн.лева.

Планът за пускането в експлоатация на жилища, построени с кредити от ДСК е изпълнен както следва:

ТАБЛИЦА № 26 (жилища-брой)

ПОКАЗАТЕЛИ	1976 г.	1977г.	1978 г.	1979 г.	1980г.
ЧРЕЗ ВЪЗЛАГАНЕ					
План за въвеждане в действие жилища	21 891	23 929	24 071	23 220	18 217
Отчет	12 309	17 212	15 898	16 283	14 773
Процент на изпълнение	56,0	72,0	66,0	70,1	81,1
ПО СТОПАНСКИ НАЧИН					
План	6 473	7 210	7 975	16 000	19 000
Отчет	5 524	6 417	6 471	7 368	7 900
Процент на изпълнение	85,0	89,0	81,1	46,0	41,6
ВСИЧКО:					
План	28 364	31 139	32 046	39 220	37 217
Отчет	17 833	23 629	22 369	23 651	22 673
Процент на изпълнение	63,0	76,0	69,8	60,3	60,9

Планът за пускането в експлоатация на жилища за 1980 г., строителството на които е кредитирано от ДСК е изпълнен 60,9 на сто (при план 37 217 жилища са пуснати в експлоатация 22 673 жилища).

Към 1.I.1981 г. броят на ползуваните заеми и остатъка на задълженията по тях (включително и сумите по приети за събиране вземания от ДЖФ), са както следва:

ТАБЛИЦА № 27

Години	Партиди (броя)	Суми (в хил.лв.)	В т.ч. само по заеми, раздадени от ДСК
31.XII.1976 г.	342 751	936 532	715 007
31.XII.1977 г.	360 652	1 001 558	760 057
31.XII.1978 г.	379 464	1 047 337	785 049
31.XII.1979 г.	391 893	1 106 549	806 499
31.XII.1980 г.	411 302	1 205 030	852 821

Броят на длъжниците (включително по приетите за събиране вземания от ДЖФ) се увеличи с 19 409, а сумата по дължимите заеми - с 98 481 хил.лв.

Развитието на заемите за текущи нужди се характеризира със следните данни: (таблици №№ 28 и 29).

ТАБЛИЦА № 28 (суми в млн.лв.)

Пояснение	План	Уточнен план	Изпълнение
Направление	445,0	455,0	476,5
Погашения	410,0	410,0	437,9
Ръст	35,0	45,0	38,6

ТАБЛИЦА № 29 (суми в хил.лв.)

Години	Партиди - брой	С у м а
31.XII.1976 г.	922 609	338 598
31.XII.1977 г.	952 238	362 662
31.XII.1978 г.	1 010 866	394 517
31.XII.1979 г.	1 031 150	439 880
31.XII.1980 г.	1 066 785	478 519

За 1980 г. при лимит от 455 млн.лв. на населението бяха раздадени кредити за 476,5 млн.лв. Преизпълнението на кредитната програма по направления е за сметка на постъпили надпланови погашения в размер на 28 млн.лв. (438 млн.лв.при планирани 410 млн.лв.). На населението бяха раздадени 649 891 броя заеми.

В сравнение с миналата година са раздадени в повече 3 018 заема, а сумата на раздадените в повече заеми -12,1 млн лв. Средният размер на разладен заем е нарастнал с 18 лв. и през отчетния период достигна 733 лева.

При планиран ръст - 207 179 хил.лв., ръстът по заемите за текущи нужди през седмата петилетка възлезе на 171 749 хил.лв. (83 на сто). Кредитната програма за петилетката в раздела за текущо кредитиране по направление е изпълнена 101,1 на сто. При лимит от 2 077,7 млн.лв. на населението са раздадени кредити в размер 2 103,5 млн. лв. Преизпълнението на кредитната програма за петилетката е за сметка на постъпилите надпланови погашения. При план 1 820 млн.лв., погашенията достигнаха 1 932 млн.лв. В рамките на определения ръст по заемите, в резултат на ускорената възвръщаемост, Държавната спестовна каса е преизпълнила кредитната програма.

3. Безкасови плащания за държавни вземания и оказани услуги на населението

В изпълнение на 48-то ПМС от 1978 г. за преустройство и усъвършенстване системата на банковото обслужване на населението,бе въведено безпартидното обслужване от счетоводител-касиер. Това е нова прогресивна форма на банково обслужване на населението при вноски и плащания по влоговете. Чрез нея се осигурява възможност за разсредоточаване на клиентопотока и съкращаване времето на обслужване (всеки вложител може да бъде обслужен от гише, на което има най-малко клиенти). С новата организация на работа се осигури значителна икономия на лично и обществено време, осъществи се пълна лична отговорност от извършената работа, увеличи се производителността на труда, подобри се контролът върху счетоводните операции.

Разработена бе програма за развитие на безкасовата форма за заплащане на услуги чрез разплащателните влогове и развитие на чековата форма на заплащане. Въз основа на съветския опит бе експериментирана и внедрена системата за превеждане на влог заплатите на работниците и служителите. Във връзка с усъвършенстване на банковото обслужване на населението с 82-то ПМС от 1980 г. бяха направени важни изменения и допълнения в Наредбата за влогонабирането и безкасовите плащания на гражданите. Значително бе подобрена чековата система на заплащане.

Особено внимание бе отделено за изпълнението на мероприятията за развитие на безкасовите плащания. Проведени бяха срещи със заинтересованите министерства, ведомства и организации. Издадени бяха съвместни указания. Организирани бяха курсове за служителите от търговията и обслужващата сфера за запознаването им с чековата система на заплащане и за служителите на Държавната спестовна каса, за запознаването им с нормативните документи по безкасовите плащания от гражданите на стоки и услуги чрез разплащателните влогове. Изработен бе проект за нова чекова книжка.

Годишната програма за увеличение броя на разплащателните влогове с 50 000 бе изпълнена 94,2 на сто. Към 31.12.1980 г. броят на разплащателните влогове е 249 191. От 77 лв. през 1979 г. средният остатък по един разплащателен влог се увеличи на 87 лева. Броят на плащаните услуги е 1,8 на разплащателен влог. На сегашния етап това предопределя незадоволителната ведомствена и обществена

ефективност на разплащателните влогове. По видове услуги са заявили плащания следния брой абонати; за електроенергия - 86 329 или 3 на сто от общия брой на абонатите; за телефон - 66 991 или 14 на сто; за телевизор и радио - 88 616 или 3 на сто; за данъци - 57 884 или 3 на сто. В сравнение с 1979 г. броят на титулярите, които плащат електрическа енергия се е увеличил с 10 677, за телефон - 13 234; за радио и телевизор - 16 887 и за данъци - 19 430 .

Развитие получи и чековата система на заплащане. През 1980 година броят на титулярите по разплащателни влогове, които ползуват чекови книжки нарастна два пъти и към 31.XII.1980 г. е 9 431.

Значително се усъвършенствува и подобри системата за влогонабиране и безкасови плащания с приетите по нея изменения и допълнения с 82-то ПМС от 1980 г. Задължителният авоар за получаване на чекова книжка бе намален от 500 на 300 лева, премахната бе минималната граница за плащане с чек, дава се право за получаване на кредит - овърдрафт и др. Разработен бе проект на координационен договор със заинтересованите ведомства по развитието на безкасовите плащания. Всички поделения на Държавната спестовна каса приеха мероприятия за изпълнение на 82-то ПМС и приетата от УС на ДСК Програма за развитие на разплащателните влогове.

През 1980 г. във връзка с банковото обслужване на населението и обществените организации, Държавната спестовна каса извърши 101 977 620 операции или с 2 132 209 повече от 1979 година.

VI. РАЗВИТИЕ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПЛАЩАНИЯ И КРЕДИТНИ ОТНОШЕНИЯ

В резултат на планомерното и стабилно развитие на икономиката на нашата страна, задълбочаващото се участие в социалистическата икономическа интеграция и разширяващите се търговско-икономически връзки с несоциалистическите стр ни през седмата петилетка значително нараснаха темповете н външнотърговския стокообмен. През 1980 г. разплащанията от стоков характер, осъществявани чрез Българска външнотъргов ска банка, се увеличиха почти два пъти в сравнение с 1975 и достигнаха 17 473,3 млн.вал.лева. В сравнение с 1979 г. тези разплащания отбелязаха ръст в размер на 16,3 на сто, дължащ се преди всичко на увеличението на постъпленията от износа с 1 375,1 млн.вал.лева или с 18,1 на сто. Плащанията по вноса нараснаха с 14,5 на сто в сравнение с 1979 г. Значителното превишение на постъпленията над плащанията доведе до реализирането на активно външнотърговско салдо в размер на 485,7 млн.вал.лева. Активът по разплащанията в несоциалистическа валута възлезе на 650,3 млн.вал.лева, докато салдото по разплащанията в социалистическа валута е пасивно със 164,6 млн.вал.лева.

Реализираното активно външнотърговско салдо от 1 113 млн.вал.лева през последните две години на седмата петилетка има голямо стопанско и политическо значение за решаването на валутния проблем на страната, за укрепване на позициите на банката на международните валутни и кредит-

ни пазари. Значителното нарастване на постъпленията от износа даде възможност на банката да намали общия оборот на кредитните операции от 10 675,9 млн.вал.лева на 5 103,3 млн.вал.лева или с 52,8 на сто.

Съвкупният обем на разплащанията на страната с чужбина през 1980 г. възлезе на 25 575 млн.вал.лева срещу 28 358,4 млн.вал.лева през 1979 г. или с 9,8 на сто в по-малко. Причина за това е намалението на кредитните операци

През 1980 г. успешно бе изпълнена целевата програма възложена на банката за реализиране на допълнителен валуте ефект от банкови операции в несоциалистическа валута.

1. Участие на банката в социалистическата икономическа интеграция.

През 1980 г. продължи задълбочаването на социалистическата икономическа интеграция чрез осъществяване на приетите дългосрочни целеви програми. На тази основа бяха постигнати нови забележителни успехи. Темповете на прираста на националния доход и промишлената продукция през изтеклото десетилетие превишават около два пъти темповете на развитите капиталистически страни. Най-бързо се развиваха отраслите, които определят техническия прогрес и осигуряват повишаването на ефективността на производството: машиностроене, радиотехника, електроника, химическа и нефтохимическа промишленост. В хода на реализацията на Комплексната програма се засили взаимодействието за решаване на задачите на икономическото развитие на страните от социалистическата общ-

ност. Главно направление в развитието на икономическото сътрудничество бе повишаването на ефективността на народно стопанските връзки на основата на техническия прогрес, специализацията, производственото кооперране, съвместна разработка и усвояване на суровинните и енергийни ресурси.

Значителна крачка напред за развитието на всестранното сътрудничество са решенията на 34-та сесия на СИВ, състояла се през юни 1980 г. в Прага. В хода на сесията бе подписана спогодба за международна специализация и кооперране в разработката и производството на средства за изчислителна техника.

Страните-членки на СИВ постигнаха определени успехи в развитието на селското стопанство и укрепването на неговата материално-техническа база, благодарение на което бяха преодоляни последиците от неблагоприятните метеорологични условия.

Понастоящем сътрудничеството между социалистическите страни в областта на специализацията и кооперирането на производството се осъществява на основата на повече от 120 многостранни и 1000 двустранни спогодби.

Специализацията и кооперирането на производството все по-активно определят темповете на ръста и структурата на стокообмена на страните-членки на СИВ. На тази основа стокообменът се увеличи с 14,2 на сто през 1980 г. и със 75 на сто спрямо 1975 година. Стокообменът между страните-членки достигна 120 млрд.преводни рубли, при което темповете на ръста на взаимната търговия изпреварват значително темповете на ръста на промишленото производство и националния дохо

Българска народна банка и Българска външнотърговска банка взеха активно участие в работата по осъществяване на задачите, поставени в Комплексната програма за социалистическа икономическа интеграция в областта на валутно-финансовите отношения. Основните усилия бяха насочени към решаването на въпросите, свързани с повишаване ролята на преводната рубла и разширяване сферата на нейното приложение. В съответствие с плана за работа на Постоянната комисия на СИВ по валутно-финансовите въпроси специално внимание бе обърнато на проблема за реалността на курса на преводната рубла към свободно конвертируемите валути, възможностите за запазване на реалната стойност на изразените в преводни рубли вземания и задължения на страните-членки на СИВ в условията на ежегодното изменение на контрактните цени и присъединяването на СР Виетнам от 1.1.1981 г. към многостранната система за разплащане в преводни рубли.

През 1980 г. банката участвува в работата по осигуряване на еквивалентност в нетърговските плащания между страните-членки на СИВ и усъвършенствуване на методологията за уточнени курсове и коефициенти за нетърговски плащания.

Важно място в дейността на банката заеха разработките за по-нататъшното развитие и усъвършенствуване на дейността Международната банка за икономическо сътрудничество и Международната инвестиционна банка в областта на кредитното планиране в преводни рубли и стоковото покритие на лихвите и печалбите на МБИС и МИБ и на кредитите на МИБ в преводни рубли.

Банката взе участие в подготовката на предварителни
те предложения за обекти, строителството на които се пред-
вижда да бъде финансирано с кредити от МИБ през осмата
петилетка.

През 1980 г. Българска външнотърговска банка извърш
разплащания по стокообмена със СССР и другите социалисти-
чески страни в размер общо на 12 481,2 млн.вал.лева срещу
11 398,6 млн.вал.лева през 1979 г. или с 9,5 на сто в пове
Относителният дял на разплащанията по стокообмена със соци
листическите страни спрямо общия обем на разплащанията възл
зе на 71,4 на сто срещу 75,9 на сто през 1979 година.

През 1980 г. бяха погасени общо 201,7 млн.вал.лева
срещу 2 440,4 млн.вал.лева през 1979 г. Получените кредити
в социалистическа валута възлязоха на 56,3 млн.вал.лева
срещу 2 225 млн.вал.лева през 1979 година.

Съкращаването обема на кредитните операции в социа-
листическа валута се дължи на относителното балансиране на
разплащанията в преводни рубли, което позволи и образуване-
то на авоар по текущата сметка при МБИС в размер на 163,8
млн.вал.лева в края на 1980 година.

За посрещане на кратковременни превишения на плаща-
нията над постъпленията в преводни рубли в отделни периоди
бе ползуван разчетен кредит в размер общо на 18,7 млн.вал.
лева при МБИС срещу 1 659,6 млн.вал.лева през 1979 г. Раз-
четният кредит бе погасен своевременно. Срочен кредит през
1980 г. Българска външнотърговска банка не е използувала.

По-нататъшно развитие получиха кредитните взаимоотношения с МИБ. За строителството на автомагистралите "Тракия", "Хемус" и "Черно море" бяха получени кредити в размер на 7,8 млн.вал.лева. Продължава строителството на Завода за фаянсови плочки в Исперих и лагерния завод в Сопот, финансирано от МИБ. Погасена бе част от кредита за участието на НР България в изграждането на газопровода "Съюз" в размер на 35,1 млн.вал.лева. Благодарение на проявената настойчивост от Българската народна банка и Българската външнотърговска банка през 1980 г. бе сключено допълнение към действуващата кредитна спогодба, с която се предотврати налагането на санкции от МИБ за неизпълнение на задълженията по строителството на Завода за фаянсови плочки.

Общите задължения на НР България в социалистическа валута към 31.XII.1980 г. възлязоха на 1 341,0 млн.вал.лева срещу 1 481,3 млн.вал.лева към края на 1979 г., или със 140,3 млн.вал.лева по-малко. Задълженията се разпределят както следва:

по междудържавни кредити	-	1 296,4 млн.вал.лв.
по кредити от МИБ	-	24,7 млн.вал.лв.
пасивни салда по клиринговите сметки с КНР и СРВ	-	19,9 млн.вал.лв.

Общите вземания на страната в социалистическа валута към края на 1980 г. възлязоха на 713,0 млн.вал.лева. От тях

наличност при МБИС	-	163,8 млн.вал.лв.

междудържавни кредити	- 251,5 млн.вал.лв.
Газопровод "Съюз"	- 236,6 млн.вал.лв.
активни салда по клиринго-вите сметки с НСРА, НДРЛ, КНДР	- 8,3 млн.вал.лв.
кредити на СФРЮ	- 52,8 млн.вал.лв

В сравнение с 1979 г. вземанията са се увеличили с 425,3 млн.вал.лева главно във връзка с участието на НРБ във финансирането на газопровода "Съюз" и образуването на авоар по текущата сметка при МБИС.

2. Участие на банката в развитието на икономическит отношения с несоциалистическите страни.

1980 година се характеризираше с по-нататъшно задълбочаване на кризисните явления в капиталистическите страни Влошаването на икономическото положение намери израз в забавяне на темповете на нарастване на съвкупния обществен продукт и промишленото производство, спадане ръста на международната търговия, увеличаване на безработицата и рязко влошаване платежните позиции на развитите капиталистически страни.

По данни на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие съвкупният обществен продукт на тези страни през 1980 г. е нараснал само с 1 на сто срещу 3,4 на сто за 1979 г. и 3,9 на сто за 1978 г.

Инфлацията продължи да се развива с ускорени темпове, подкопавайки нормалния ход на възпроизводствения процес

В основата на новата инфлационна вълна бяха курсът на милитаризация на икономиката, растящите международни петролни цени и бюджетни дефицити.

Характерна черта на икономическото положение в развитите капиталистически страни бе задълбочаването на съществените изменения в техните платежни позиции, настъпили още в 1979 г. Като последица от силно ограничените възможности за разширяване на износа в условията на настъпилата икономическа рецесия и постоянната ескалация на петролните цени,процесът на небалансираност на международните плащани се засили.

Обстановката на международните валутни пазари бе напрегната и нестабилна, с резки колебания на валутните курсове и повишаване на лихвените проценти до рекордно висо ко равнище. В отличие от развитието през последните години тя се характеризираше с тенденция на укрепване на долара към основните валути и рязко отслабване курсовете на запад ногерманската марка и швейцарския франк. Покачването на дола ра се дължеше преди всичко на ескалацията на лихвените проценти в САЩ /"прайм рейтът" достигна 21,5 на сто, най-висок равнище досега/ и на евровалутния пазар, където лихвените ставки надхвърлиха 22 на сто. Наред с настъпилите изменения в платежните позиции на промишлено развитите страни, определящи тяхното положение на валутните пазари, важен фактор, оказващ непосредствено въздействие върху валутните курсове, бе нарасналото вмешателство на държавните органи във валутната сфера чрез активното използуване на парично-кредитните инструменти.

В условията на висока инфлация, растящо политическо напрежение и засилени спекулации цената на златото се покачи на безпрецедентно равнище, достигайки 850 долара за 1 тройунция.

Пазарът на средносрочните кредити се намираше под влиянието на рязкото повишение на лихвените проценти /особено в САЩ/ и настъпилите усложнения, вследствие изостряне на международната политическа обстановка. Нарастването на средната стойност на кредитите, свързано преди всичко с покачването на базовата ставка /ЛИБОР/, както и засилената диференциация на заемателите в зависимост от оценките на тяхната кредитоспособност и политическа ориентация, доведох до определено ограничаване активността на кредитните операции.

Цялостната дейност на банката в областта на външноикономическите връзки на НР България с несоциалистическите страни бе насочена към изпълнение на изключително важната и отговорна задача, поставена от ръководните партийни и държавни органи, за подобряване и стабилизиране на валутните балансите и оттам за решаване на валутния проблем на страната.

Особено важна роля за постигането на по-висока ефективност на външнотърговската дейност и за изпълнение и преизпълнение на валутните задачи през 1980 година изигра прилагането и по-нататъшното усъвършенствуване на системата за формиране и контрол на валутните салда на министерствата ведомствата и стопанските организации. В процеса на реали-

зацията на валутните салда банката, от една страна, прояв
ваше необходимите разбирания и гъвкавост, а, от друга стра
провеждаше строг контрол като разрешаваше извършването на
валутни разходи само при доказана валутна платежоспособнос

Чрез компетентната своевременна проверка на плащани
та и постъпленията с чужбина банката спомогна за осигурява-
нето на благоприятни валутно-финансови условия по външнотъ
говските сделки за избягването на възможни валутни рискове
щети и загуби за народното стопанство в обстановката на
задълбочаващата се икономическа, валутна и енергийна криза
в капиталистическите страни, както и за ускоряване на валут
ните постъпления.

През 1980 г. банката умело използуваше конюнктурата
на международните валутни и кредитни пазари, в резултат на
което успя да повиши ефективността на банковите операции
и да реализира значителен валутен ефект за страната чрез
по-гъвкавото управление на валутните ресурси.

Обемът на разплащанията по стокообмена с несоциалис-
тическите страни през 1980 г. възлезе на 4 992,5 млн.вал.
лева срещу 3 622,8 млн.вал.лева през 1979 г. или с 28,6 на
сто в повече.

а/ Участие на банката в развитието на икономическите отношения с развитите капиталистически страни

Българската народна банка и Българската външнотърго-
ска банка активизираха своята дейност за по-нататъшното раз-
ширяване и задълбочаване на взаимноизгодното икономическо

и търговско сътрудничество с развитите капиталистически страни в условията на засилващите се кризисни явления в тях. Чрез своите чуждестранни кореспонденти банката съдействуваше за запознаване на деловите кръгове в западните страни с Указ № 535 на Държавния съвет на НР България, създаващ благоприятни правни, финансови, кредитни, митнически и други условия за по-динамично развитие наред с досегашните форми на сътрудничеството в областта на промишленото кооперираме, смесените дружества и др.

Кредитните отношения представляват важен елемент за осъществяването на икономическото и търговското сътрудничество с развитите капиталистически страни. В обстановка на резки колебания на валутните курсове и покачване на лихвените проценти на основните капиталистически валути на рекордно равнище, БВБ насочваше усилията си за неутрализиране на свързаните с това неблагоприятни последици за страната. Банката използуваше максимално възможностите на предоставените на страната от развитите капиталистически държави експортни кредити при субсидиран лихвен процент. На тази база през 1980 г. е постигната договореност да бъдат финансирани доставки на машини, съоръжения и комплектни обекти на стойност 193,8 млн.вал.лева, от които 144,2 млн.вал.лв. за финансиране на два крупни обекта от Япония /ПАВЕЦ "Чаира и ЗТМ "Радомир"/. Общо за петилетката бе договорено финансирането на обекти на сума 566,3 млн.вал.лева.

Наред с използуването на експортни кредити при субсидиран лихвен процент при вноса на инвестиционни обекти банката през 1980 г. проведе редица други мерки, насочени

към ограничаване неблагоприятното влияние на високите лихвени проценти върху разплащанията на страната ни с чужбина в несоциалистическа валута.

На основата на задълбочено проучване на условията на международните валутно-кредитни пазари и прогнозите за тяхното развитие, банката предприемаше необходимите мерки за регулиране структурата на задълженията на страната и преоформянето им от валути с висок лихвен процент и стаби ни позиции във валути с по-ниско лихвено равнище и понижа ващ се валутен курс.

Положени бяха усилия за още по-активно ползуване на краткосрочни стокови кредити във валути с относително по-ниски лихвени проценти. Докато в края на 1979 г. стоковите кредити в швейцарски франкове съставляваха 1,9 на сто от общата сума на получените стокови кредити, то в края на 1980 г. делът им бе увеличен на 19,8 на сто. Тази промяна дойде главно за сметка на ограничаване дела на по-скъпите стокови кредити в щатски долари и отчасти ФРГ-марки, чието ползуване през втората половина бе напълно прекратено.

Отчитайки обстоятелството, че средносрочните и краткосрочни финансови кредити на европазара се предлагат предимно в щатски долари, лихвените проценти по които достигнаха рекордно високо ниво, банката ограничи привличането на финансови кредити.

Общият обем на кредитните операции в несоциалистическа валута през 1980 г. възлезе на 4 749,8 млн.вал.лева срещу 5 718,4 млн.вал.лева през 1979 г., или със 17,0 на сто по-малко.

През 1980 г. бяха договорени и получени следните кредити в несоциалистическа валута:

инвестиционни кредити	67,0 млн.вал.лв.
стокови кредити	918,0 " " "
средносрочни финансови кредити	105,1 " " "
краткосрочни финансови кредити	1 153,4 " " "
Общо:	2 243,5 млн.вал.лв.

През годината бяха погасени следните кредити в несоциалистическа валута:

инвестиционни кредити	105,4 млн.вал.лв.
стокови кредити	724,9 " " "
средносрочни финансови кредити	415,3 " " "
краткосрочни финансови кредити	1 132,6 " " "
Общо:	2 378,2 млн.вал.лв.

Постигнато бе по-нататъшно подобрение в структурата на задълженията на страната в несоциалистическа валута. Делът на краткосрочните кредити /"горещи пари"/ бе намален от 28,8 на сто в края на 1979 г. на 9,0 на сто в края на 1980 г.

В резултат на правилната кредитна политика и положените големи усилия банката успя да обезпечи постоянната платежоспособност на страната в несоциалистическа валута, като реализира същевременно значителни икономии от лихви.

б/ Участие на банката в развитието на икономи-ческите отношения с развиващите се страни

Значителен напредък отбелязаха икономическите и платежно-кредитни отношения с развиващите се страни, осъ-ществявани на принципите на равноправието и взаимната изго да. Тези отношения добиват все по-динамичен, стабилен и дълготраен характер. Понастоящем почти 50 на сто от нашия износ в несоциалистическа валута се осъществяват в развива щите се страни.

Важна роля за успешното развитие на сътрудничеството с развиващите се страни играят платежните и банковите отно шения. Положени бяха значителни усилия за разширяване на кореспондентската мрежа в тези страни с оглед улесняване на плащанията и банково гарантиране вземанията на българ-ските външнотърговски организации.

Основната част от разплащанията с развиващите се страни се осъществява в свободно конвертируема валута. Клирингови сметки се водят само с Иран, Бразилия, Колумбия и Еквадор.

С оглед стимулиране на взаимния стокообмен бяха подписани бартерни протоколи с Бангладеш, Пакистан, Танза-ния, Мозамбик, Бенин и Замбия.

Предоставените правителствени кредити на развиващите се страни заемат важно място в икономическите ни отношения с тези страни. Към 31.XII.1980 г. НР България е предостави-ла кредити на 29 развиващи се страни по 56 правителствени

спогодби на обща стойност 1 008,9 млн.вал.лева, или с 32,0 на сто повече в сравнение с края на 1979 г. От общата сума на предоставените кредити са усвоени 418,2 млн.вал. лева, или 41,4 на сто, погасени са 138,0 млн.вал.лева и остават за погасяване 280,2 млн.вал.лева. Само през 1980 г са предоставени правителствени кредити на обща стойност 247,1 млн.вал.лева, използувани са 82,8 млн.вал.лева и са погасени 23,1 млн.вал.лева. Нови кредити бяха предоставени на Алжир и Мозамбик.

Към 31 декември 1980 г. набраните авоари в погашени на използуваните суми по предоставените кредити възлизат на 24,9 млн.вал.лева, които в зависимост от разпоредбите на кредитните спогодби следва да бъдат използувани за покупки на стоки от съответните страни или да бъдат изплатени в конвертируема валута. През течение на 1980 г. по специални сметки "погашения" са постъпили 12,2 млн.вал.лева, а са оползотворени 10,8 млн.вал.лева, от които 9,4 млн.вал.лева чрез покупки на стоки и 1,3 млн.вал.лева са изплатени в конвертируема валута. Закупени са стоки като сурови фосфат от Сирия, памук, ориз, портокали, кожени изделия от Египет фурми от Ирак, вино от Алжир.

Все по-важно място в отношенията с развиващите се страни заема икономическото съдействие при изграждането на крупни промишлени и селскостопански обекти, оказването на научно-техническа помощ и създаването на смесени задгранични дружества.

Чувствително увеличение през изтеклата година отбелязаха банковите операции, свързани с изпълнението на договорите за строителство и услуги, откриването на акредитиви за внос на оборудване от трети страни и други операции по сделките на българските външнотърговски организации с предприятия и фирми от развиващите се страни.

VII. КУЛТУРА НА ОБСЛУЖВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

В изпълнение на партийните и правителствени решения за подобряване административното обслужване на населението и банковото обслужване на социалистическите организации през 1980 г. бяха проведени следните мероприятия:

1. По обслужването на населението

В банковите клонове, в които се извършва продажба на валута на заминаващи български граждани в чужбина, съгласувано с ръководствата на селищните системи, е въведено удължено работно време за службите, извършващи тази услуга с 1 час и 30 мин. след работното време на социалистическите организации.

За максимално увеличаване времето на обслужването на населението в извънработното му време и цялостно подобряване на банковото обслужване в системата на Държавната спестовна каса, се въведе ново, удължено работно време от 7,30 до 19,30 часа. За районните клонове в столицата се установи дежурство в съботните почивни дни, както и организирането на вечерни дежурни гишета за останалите дни.

Приетите изменения и допълнения на Наредбата за влогонабирането и безкасовите плащания създават реални предпоставки за подобряване банковото обслужване на гражданите и разширяване на безкасовите плащания, с оглед до края на 1985 г. да бъдат обхванати по-голямата част от домакинствата в страната. Значителни подобрения са направени по

чековата система – създадени са възможности за плащане на стоки и услуги с чекове независимо от стойността им; за ползуване на кредит по разплащателния влог (овърдрафт) при плащането на стоки и услуги с чекове; за издаване на чекове на заповед на физически лица за получаване на сумата в брой или за минаване по сметка .

За практическото решаване на задачите за подобряване равнището на обслужването на населението, ръководството на банката извърши преценка на състоянието на работата и организацията на обслужването на населението, в резултат на което се предприеха редица допълнителни мерки за подобряване обслужването на гражданите. Вниманието главно беше насочено към работата на влоговите служби, обслужващи гражданите, които имат влогове в чуждестранна валута и на службите за продажба на валута. В резултат на извършената преценка, се предприеха следните мерки:

– Закри се централизираната влогова служба при Българската външнотърговска банка, която обслужваше всички граждани от гр. София и Софийски окръг, които имат открити влогови сметки в чуждестранна валута.

– От 1.I.1981 г. влоговете на гражданите в чуждестранна валута бяха децентрализирани в 5 софийски районни банкови клонове, съобразно местоживеенето на вложителите. Вместо с 6 гишета и 18 служители, сега гражданите се обслужват от 25 гишета с 41 служители.

– Във влоговите служби в цялата страна се въведе ново работно време, с което се осигури непрекъснато обслужване на гражданите.

-Издаде се нова Наредба за реда и начина на пол
чаване на чекови книжки и продажба срещу бонове, която е
сила от 1.1.1981 година. С наредбата се разшириха формите
чрез които гражданите, които имат влогове в несоциалистич
ка валута могат да заплащат на организациите за продажба
стоки на дребно в несоциалистическа валута. В наредбата,
освен досега прилаганите форми-чекове, гарантирани с чеко
карти, преводи и бонове се въведе и поименен чек, акцепти-
ран от банката. Поименният чек, акцептиран от банката се
прилага при еднократно плащане на стоки на големи суми.
Предвидено е гражданите да ползуват без ограничение, по
тяхно желание всичките или отделни форми на плащания, в
рамките на разполагаемия авоар по сметките им. Дадено е пр
во по пълномощно на титуляра, членовете от семейството му
също да ползуват всички форми на плащания, което досега
не се допускаше.

2. По обслужване социалистическите организации

Ръководството на банката предприе редица допъл-
нителни мерки и за подобряване обслужването на социалисти
ките организации.

В банковите клонове е създадена необходимата ор-
ганизация за приемане на платежни документи в последните
два почивни дни (събота и неделя) на всеки месец.

През 1980 година са доставени и са внедрени нови
банкното-броячни и монето-броячни машини в 23 банкови кло
нове, с които се осигурява по-бързо изброяване на паричнит
постъпления и за прочистване на банкнотите от негодни таки
В много банкови клонове са разкрити специални гишета за

подмяна на негодни банкноти от населението и социалистическите организации и специални гишета за дребни разменни монети.

В много банкови клонове с цел да се намали размера на задържаните в социалистическите организации суми са разкри следобедни каси, независимо от ползуването от тях на нощни касетки, в които те влагат регулярните си ежедневни постъпления след привършване на работното време на банката. Разкрити са временни оперативни каси във върхови моменти. Изградени са денонощни трезори, а тези банкови клонове, които не разполагат с такива са задължени да уточнят с ръководителите на социалистическите организации и техните поделения, нуждите им от касетки като осигурят такива за всички организации с регулярни постъпления. Банковйте клонове, които не разполагат с достатъчен брой касетки са задължени да осигурят дежурен служител, който да приема вечер до 22 часа паричните постъпления на социалистическите организации. Сключени са договори между директорите на банковите клонове и ръководителите на социалистическите организации за реда и сроковете за инкасиране на постъпленията в налични пари.

Освен от банковите клонове, обслужването на социалистическите организации се извършва и от клоновете на Държавната спестовна каса, които изпълняват кореспондентските функции на Българската народна банка в селищните системи, където няма изградени банкови клонове. За разширяване на тази дейност бяха направени проучвания и на базата на тях е разработена нова инструкция за кореспондентските дейности, в която са разширени услугите, които клоновете на ДСК извършват на социалистическите организации за сметка

на Българска народна банка. През 1980 година от окръжните клонове на банката и от клоновете на Държавната спестовна каса бе извършена разяснителна работа за разширяване на приложението на кореспондентската дейност с цел да се обхванат повече социалистически организации за обслужване от клоновете на ДСК. В страната до края на 1980 година има 65 поделения на ДСК, изпълняващи кореспондентски дейности за сметка на БНБ.

Управителния съвет на Българската народна банка утвърди система за постоянен контрол от директори от Централното управление на Българската народна банка върху работата на окръжните банки и особено по своевременно разкриване и реагиране към проблемните въпроси, възникнали във взаимоотношенията на окръжните банки със социалистическите организации.

VIII. СЧЕТОВОДНО-ОТЧЕТНА РАБОТА И КИБЕРНЕТИЗАЦИЯ НА БАНКОВИТЕ ДЕЙНОСТИ

1. Счетоводно-отчетна работа

През 1980 г. в банковата система са обработени общо 166 653 хил. броя операционни бележки, в т.ч. в Българска народна банка – 63 780 хил. бр., в Държавната спестовна каса – 101 978 хил. бр.; в Българската външнотърговска банка – 885 хи броя и в Минералбанк – 9 хил. броя. Спрямо 1979 г. броят на обработените операции е завишен със 7,1 на сто, в т.ч. в Българската народна банка – с 12,1 на сто, в Държавната спестовна каса – с 4,2 на сто и в Българската външнотърговска банка – с 10,3 на сто. Значителният ръст на операциите в Българска народна банка и в Българска външнотърговска банка се дължи на приложението на новия икономически механизъм, при който формирането на общия доход и на резултативния фонд работна заплата се извършва на базата на действителните парични постъпления от реализацията на продукцията. Сега стопанските организации по-ритмично експедират продукцията, фактурират и представят в банката платежните документи за инкасиране на стойността ѝ. В резултат на това е повишена производителността на труда на счетоводните работници, изразена с броя на операциите на един счетоводен работник спрямо 1979 г. в Българска народна банка – 12,6 на сто в Българска външнотърговска банка – с 10,3 на сто и в Държавната спестовна каса – 3,7 на сто.

През отчетния период усилията на счетоводните работници в БНБ и БВБ бяха насочени преди всичко към осигуряване правилна организация за приложението на новия начин на плащанията между социалистическите организации, установен с 58 ПМС от 1979 г., осигуряваща своевременното постъпление на сумите от реализацията по сметките на организациите.

Независимо от внедряването на електронната обработка на документите, основният способ за воденето на синтетичната и аналитичната отчетност в болшинството от банковите клонове е използуването на счетоводните машини. Трябва да посочим, че поради ограничените възможности за доставка на такива през последните няколко години, наличните счетоводни машини са почти напълно амортизирани, и при условията на увеличения обем на операции, създават допълнителни затруднения в работата на клоновете. Внесените в края на 1980 година 50 броя счетоводни машини от фирмата "Роботрон" - ГДР засега не могат да задоволят нуждите на банката, първо поради това, че са ниско производителни, второ показват често дефекти и трето все още ДРК "Канцеларски машини" не е осигурил сервизното им поддържане на необходимото техническо равнище. Освен това възможностите за нова доставка на такива машини са много ограничени. За 1981 година са предвидени само 40 машини.

При това положение е необходимо да се ускори доставката на ЕИМ и тяхното въвеждане в експлоатация, с оглед да се създадат условия за нормална обработка на счетоводните документи.

Непрекъснатият ръст на извършваните операции в ДСК и изискването за усъвършенствуване на банковото обслужване на населението налагат най-широко използуване на техническите средства за автоматизиране и механизиране на отчетността.

Усилията бяха насочени в две направления:

- използуване на механични счетоводни машини за завеждане на аналитичната отчетност;

- използуване на модерна електронно-изчислителна техника за обслужване на гражданите и обработка на информацията.

Изградени са 104 Машинно-сметачни бюра /от които 40 само през 1980 г./, снабдени с "Аскота - 170". В гр. Плевен, Шумен, Варна и Бургас бяха пуснати в експлоатация 55 броя ЕСА "Роботрон - 1720", а в други 2 окръжни града се подготвя работата на още 25 броя ЕСА "Роботрон - 1720". Чрез тях при значително съкращаване на времето едновременно се обслужват гражданите и се обработва информацията.

В Коларовски районен клон и Софийския градски клон на Държавна спестовна каса в столицата се внедри проекта за електронна обработка на информацията по подсистема "Влогове", изграден на основата на съвременна техника при дистанционно предаване на данните в режим "Реално време". Във всички окръжни градове успешно бе внедрена подсистема "Разплащателни влогове". Изпълняват се задачите по внедряване на подсистема "Заеми за текущи нужди". Подсистема "Заеми за строеж и покупка на жилища" е внедрена в Държавна спестовна каса - Софийски окръжен клон.

Беше организирана и започна нормално да функционира от четвъртото тримесечие на 1980 година отчетността в Минералбанк.

2. Кибернетизация на банковите дейности

Кибернетизацията на банковите дейности през 1980 г, се осъществяваше съгласно Националната комплексна програма за електронизация на народното стопанство и обществения живот. Едновременно с това усилията на развойната дейност бяха насочени и към разработване на основните подсистеми, определени от Координационната програма.

Основните усилия на развойната дейност бяха насочени към следните подсистеми:

- Подсистема "Счетоводна отчетност и управлени на платежния оборот".

Това е базисната подсистема на Българската народна банка. Обхваща разплащанията и осчетоводяването по всички видове заемни, разплащателни, фондови, текущи, бюджетни и други сметки, които се водят в банката.

Функционирането на тази подсистема ще даде възможност да се обхванат основните банкови дейности- кредитиране за оборотни средства и капитални вложения, емисионно-касовата дейност, изпълнението на държавния бюджет и разплащанията в народното стопанство. Следователно, чрез тази подсистема ще се извършва оперативно следене, регулиране и отчитане на кредитните и касови планове на Българската народна банка. Наред с това, при въвеждането на подсистемата в действие ще се прекрати

съществуващият физически документооборот между клоновете на банката, т.е. ще се осъществи не само автоматизация н счетоводната обработка, но и автоматизация на счетоводни оборот. Онази част от банковата икономическа информация, която е производна на счетоводната дейност ще се изготвя автоматизирано за всеки банков клон, в който е внедрена счетоводната подсистема.

Поради изключителната сложност на проекта, вне дряването му ще се осъществява на два етапа. При първия етап в цялата страна се въведоха нови банкови документи, пригодени за електронна обработка, внедри се нов сметкоплан, съобразен с изискванията на електронната обработка и се проверяват в практиката основните елементи на функц ниране на подсистемата.

При втория етап счетоводната подсистема ще бъд разработена с масив-и, организирани в база от данни, съдържаща необходимите постоянни данни за всички открити сметки /около 240 000/ за всички предприятия и организац /около 30 000/.

Съгласно Координационната програма, внедряването на първия етап трябваше да се осъществи през III тримесечие на 1980 година. В резултат на големите усилия на колектива на Кибернетичния център пробната експлоатация на подсистема "Счетоводна отчетност" започна през IV три месечие на 1979 г. в окръжния банков клон в Пловдив. Пре I тримесечие на 1980 г. бе внедрена в окръжния банков клон във В.Търново, а през II и III тримесечие на 1980 г

се внедри съответно в VI и I районни клонове в София.

Пробната експлоатация на подсистемата доказа, че с нейното внедряване се осигурява:

- автоматично изравняване на синтетичната и аналитична отчетност;

- автоматично изготвяне на партидни листове и извлечения за нуждите на банката и клиентите;

- автоматично изготвяне на преводни авиза;

- автоматично изготвяне на ежедневни и периодични баланси за нуждите на клоновете;

- автоматично разпределяне на бюджетните приход

- автоматично изчисляване и осчетоводяване на надбавките;

- автоматично отнасяне на кредитните салда на заемните сметки по сметките, отчитащи собствените средстe

- автоматично изготвяне на някои други разработки, свързани с ежедневното осчетоводяване на банковите операции и изготвяне на един по-късен етап икономическа информация за нуждите на ръководството и управлението на банката;

- автоматично изчисляване на лихвочислата и лихвите и отпечатване на лихвените листове;

- автоматично осчетоводяване на лихвите;

- осигуряване възможност за упражняване на предварителен и последващ контрол върху сметките и операциите, които се вземат по тях;

- рационализиране работата на банковите счетов ни работници чрез отпадане на функциите по ежедневното изравняване между синтетична и аналитична отчетност и въвеждане на по-съвременни методи и организация на обхва щане, обработване и предаване на банковата счетоводна информация;

- автоматично вземане на преводните операции между автоматизираните клонове;

- бързо и компетентно обслужване на банковите клиенти при най-малка загуба на работно време.

Тези резултати доказаха, че основните цели на подсистема "Счетоводна отчетност и управление на платеж- ния оборот" ще се осъществят напълно при внедряването на подсистемата във всички банкови клонове.

- Подсистема "Влогове на населението".

Това е основната подсистема на Държавната спес- товна каса. Включва дейността по обхващане и обработка на информацията при приемане свободните парични средства на населението под формата на влогове, тяхното съхраняване и изплащане при поискване.

Технологично-организационната структура на подсистемата е изградена на две нива. При първото ниво операциите се извършват в присъствието на клиентите, а пр второто ниво- в тяхно отсъствие. Актуализирането на данни- те се извършва и за двете нива чрез терминали от клона на ДСК в режим на реално време. Данните по влоговите

сметки се съхраняват централизирано в Главния електронно-изчислителен център и са организирани в база от данни. Информацията, съхранявана за всеки вложител в базата от данни е: единен граждански номер /ЕГН/, номер сметка, остатък по влога, лихва, състояние на влога и неразнесени /чакащи/ операции по спестовните книжки. Предвидено е имената и адресите на клиентите да се съхраняват в отделе масив, който да се създава и актуализира чрез информация получавана от системите на ЕСГРАОН, като за ключ между двете системи се използува ЕГН.

В резултат на извънредните усилия на колектива на Кибернетичния център и Държавна спестовна каса, срокът за внедряване на подсистемата бе преизпълнен със седем месеца. На 02.06.1980 г. подсистемата "Влогове" бе въведена в пробна експлоатация в Коларовски районен клон на ДСК в София.

Резултатите от пробната експлоатация потвърдиха напълно поставените цели:

- времето за една операция от момента на явяване на клиента пред гишето до отдалечаването му е от 45 сек. до 90 сек. в зависимост от сумата, която внася или тегли;

- производителността на служителите нарастна неколкократно;

- повиши се значително качеството на обслужване на клиентите;

- повиши се точността на обработка на операциите;

- разшириха се възможностите за получаване на статистическа информация на ниво клон и на ниво Централ управление;

- автоматизира се събирането и получаването на статистическа информация по тази подсистема на ниво клон

Като се има предвид, че средното време за обслужване на гражданите по ръчния начин е около 7 минути то ясно е, че ефективността на системата ще бъде много голяма, даже само при внедряването й на територията на град София за 1 000 000 влогови сметки.

- Подсистема "Потребителски заеми".

Чрез въвеждане на тази подсистема се цели:

- да се подобри качеството на счетоводната отчетност и да се премахнат трудоемките операции на ежедне но завеждана аналитична отчетност, изравняване на остатъ ците, следене редовността на погашенията, писане напомни телни писма и др.;

- да се подобри обслужването на клиентите, кат им се предоставя необходимата иформация своевременно;

- да се увеличи с 50 на сто производителността на счетоводните работници, ангажирани с тази дейност.

Сроковете, записани в Координационната програма са изпълнени с три месеца предсрочно. Подсистемата е внедрена във В.Търново, Пловдив и София. Резултатите от

внедряването показаха, че поставените цели са изпълнени, по някои показатели /производителност, качество и др./ с отчете значително преизпълнение, Съставен е план-график за последващо внедряване на подсистемата.

- Подсистема "Разплащателни влогове".

Чрез тази подсистема се автоматизира дейността по приемането на свободни парични средства от населението които постъпват по касов и безкасов път, тяхното съхраняване, както и разплащане на предявени искания от предприятия, учреждения и организации при изрично нареждане от титуляра на разплащателния влог.

Предвидените срокове в Координационната програма са преизпълнени. Подсистемата е конвертирана и за работа с ЕСЕИМ е внедрена във всички окръжни градове.

- Подсистема "Формиране на валутни салда по стопански организации"

Основните цели на тази подсистема са:

- контрол по спазване и изпълнение на утвърдените с плана валутни салда на стопански организации и министерства;

- контрол по ползуването на платежно осигурените лимити на стопански организации, с оглед обезпечаване на валутните средства при плащане или поемане ангажимент към чужбина и изпълнение на определените с плана лимити в несоциалистическа валута;

- контрол по спазване на планово утвърдените разчети на пласментно-снабдителните организации за внос в несоциалистическа валута;

- санкциониране на стопанските организации при отклонения от планово утвърдените валутни салда.

Подсистемата бе внедрена през I тримесечие на 1980 г. Резултатите от експлоатацията й показаха, че поставените цели са изпълнени напълно.

С помощта на разработения в Кибернетицния център емулатор на програми бяха преработени от IBM 360/20 и пуснати в редовна експлоатация в кратки срокове след инсталиране на ЕИМ ЮНИВАК 1100/12 подсистемите: счетоводна, отчитане на платежния баланс и валутния план, следене на падежираните задължения, трафик с чуждестранните кореспонденти за Българска външнотърговска банка, жилищни заеми, разплащателни влогове за Държавна спестовна каса, междуклонови операции за Българска народна банка и др.

В резултат на преизпълнението на Координационната програма и насрещния план на Кибернетичния център от м.септември 1979 г. в ГЕИЦ бе въведена трисменна работа, а в концентраторните пунктове на В.Търново и Пловдив - на две и половина смени. Натоварването на ЕИМ ЮНИВАК 1100/12 за първото полугодие на 1980 година спрямо плана, следва да се отбележи, че е много-голямо.

През отчетната 1980 г. Главният изчислителен център участвуваше активно в поддържането в изправност и редовна експлоатация и на ЕИМ ЮТС в Пловдив и Велико Търново.

Направеният анализ на изпълнение на Координационната програма дава основание да се счита, че Българската народна банка за отчетния период изпълнява задачите, поставени от пленума на ЦК на БКП от 20 юли 1978 година и 39-то постановление на Министерския съвет от 1 август 1978 година за ефективно използуване на електронно-изчислителната техника при автоматизация на управлението.

IX. КАДРИ И ПОВИШАВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯТА

Настъпилите изменения в числения състав на кадрите в банковата система през 1980 год. в сравнение с предходните години на петилетката се вижда от данните в следващата таблица.

ТАБЛИЦА № 30

	1976 г. отчет	1977 г. отчет	1978 г. отчет	1979 г. отчет	1980 г. отчет	Индекс 1980 г. към 1976 г.	Индекс 1980 г. към 1979 г.
ОБЩО ЗА БАНКОВАТА СИСТЕМА							
Заети служители към 31.XII. – всичко	14721	14628	14738	14839	14789	100.5	99,7
от тях: жени	10919	10792	11140	11357	11433	104,7	100,7
Относителен дял	74,2	73,8	75,6	76,5	77,3	–	–
БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА							
Заети служители към 31.XII. – всичко	7980	7933	7965	7991	7905	99,1	98,9
от тях: жени	5305	5207	5448	5609	5508	103,8	98,2
Относителен дял	66,5	65,6	68,4	70,2	69,7	–	–

Продължение на таблица № 30

1	2	3	4	5	6	7	8
КИБЕРНЕТИЧЕН ЦЕНТЪР							
Заети служители към 31.XII. – всичко	202	141	144	140	141	69,8	100,7
от тях: жени	139	106	109	105	83	59,7	79,0
Относителен дял	68,8	75,2	75,7	75,0	59,3	–	–
ПРИ БЪЛГАРСКА ВЪНШНО-ТЪРГОВСКА БАНКА							
Заети служители към 31.XII. – всичко	533	533	562	570	570	106,9	100,0
от тях: жени	423	408	444	455	453	107,1	99,6
Относителен дял	79,4	76,5	79,0	79,8	79,5	–	–
ПРИ МИНЕРАЛБАНК							
Заети служители към 31.XII. – всичко	–	–	–	–	56	–	–
от тях: жени	–	–	–	–	32	–	–
Относителен дял	–	–	–	–	57,1	–	–

Продължение на таблица № 30

1	2	3	4	5	6	7	8
ПРИ ДЪРЖАВНА СПЕСТОВНА КАСА							
Заети служители към 31.XII. – всичко	6006	6021	6067	6138	6117	101,8	99,7
от тях: жени	5052	5071	5139	5188	5389	106,7	103,9
Относителен дял	84,1	84,2	87,7	84,5	88,1	–	–

През 1980 година - последната година на VII-та петилетка, спрямо 1976, 1977, 1978 и 1979 година, общо за системата се бележи едно незначително увеличение на кадрите. През 1980 г. спрямо 1976 г. това увеличение е в абсолютно число 68 човека, а в процент 0,5 на сто. През 1977 година спрямо 1976 г. с 93 човека се бележи намаление на кадрите, а през 1979 година - обратно, се бележи увеличение спрямо 1976 г. със 118 човека или съответно в процент - намаление с 0,6 на сто и увеличение с 0,8 на сто. Фактически през 1979 година за цялата петилетка кадрите в системата показват най-висок ръст. Но в края на петилетката през 1980 г. показват едно намаление спрямо 1979 г. с 50 човека или в процент с 0,3 на сто. Докато при БНБанка и Кибернетичния център, през цялата петилетка кадрите показват намаление през отделните години на VII-мата петилетка спрямо 1980 година, то при Българска външнотърговска банка и Държавна спестовна каса обратно - показват увеличение.

Възрастовата структура на кадровия състав общо в банковата система се вижда от посочените данни:

ТАБЛИЦА № 31

	1976г.	1977г.	1978г.	1979г.	1980г.	Индекс 1980 г. 1976 г.	Индекс 1980 г. 1979 г.
ОБЩО ЗА БАНКОВАТА СИСТЕМА							
Всичко	14721	14628	14738	14839	14789	100,5	99,7
В това число:							
До 30 години	4434	4117	3957	3892	3727	87,8	95,8
Относителен дял	30,1	28,1	26,9	26,2	25,2	–	–
От 31 до 50 години	7720	7784	7943	7954	8112	105,1	102,0
Относителен дял	52,4	53,2	53,9	53,6	54,9	–	–
От 51 до 60 години	2320	2515	2522	2671	2616	112,8	97,9
Относителен дял	15,8	17,2	17,1	18,0	17,7	–	–
Над 60 години	247	212	316	322	334	135,2	103,7
Относителен дял	1,7	1,5	2,1	2,2	2,2	–	–

През целия отчетен период на VII-мата петилетка, се запазва общата тенденция на намаляване - абсолютно и относително - дела на кадрите в групата до 30 години и увеличаване на относителния дял на кадрите в останалите възрастови групи.

Измененията на кадрите, съобразно трудовият им стаж, са в пряка зависимост и следват тенденциите на измененията във възрастовата структура. Тези изменения се виждат от следните данни:

ТАБЛИЦА № 32

	1976г.	1977г.	1978г.	1979г.	1980г.	Индекс 1980г. 1976г.	Индекс 1980г. 1979г.
ОБЩО ЗА БАНКОВАТА СИСТЕМА							
Всичко	14721	14628	14738	14839	14789	100,4	99,6
В това число:							
До 3 години	1426	1135	1002	1144	1366	95,7	119,4
Относителен дял	9,7	7,8	6,8	7,7	9,2	-	-
От 4 до 20 години	7999	8056	8117	8104	8195	102,4	101,1
Относителен дял	54,3	55,1	55,1	54,6	55,4	-	-
Над 20 години	5296	5437	5619	5591	5626	106,2	100,6
Относителен дял	36,0	37,1	38,1	37,7	38,1	-	-

В края на отчетния период разпределението на кадрите в банковата система в зависимост от партийната им принадлежност е следното:

ТАБЛИЦА № 33

	Всичко	В т.ч. по партийна принадлежност					
		БКП	%	БЗНС	%	ДКМС	%
Общо за системата	14789	2495	16,9	191	1,3	2968	20,1
В това число:							
БНБ	7905	1504	19,0	123	1,6	1236	15,6
БВБ	570	66	11,6	-	-	187	32,8
Кибернетичен център	141	16	11,3	-	-	62	44,0
ДСК	6117	897	14,7	68	1,1	1479	24,2
Минералбанк	56	12	21,4	-	-	4	7,1

През отчетния период пред банковата система бяха поставени за решаване нови и по-отговорни задачи. Повишиха се и изискванията към системата като планово-регулиращ, координиращ и контролен орган. Всичко това наложи да се положат повече грижи за повишаване квалификацията на кадрите. Във връзка с това в банковата система бяха проведени общо 12 краткосрочни опреснителни курса и семинари с около 800 участника, в т.ч. над 250 ръководни кадри и специалисти от Централното управление на банката.

По време на занятията бяха изнесени около 1100 часа лекции и проведени 350 часа събеседвания, разисквания и консултации.

Особено полезни за повишаване на квалификацията на банковите кадри през 1980 г. бяха срещите за обмяна на опит със съветските банкови специалисти, провеждани в изпълнение на плана за сътрудничество между Държавната банка на СССР и Българската народна банка. Общо през годината бяха проведени осем срещи между специалисти и ръководни кадри от банковите институти на СССР и НРБ.

По линията на международното научно-техническо сътрудничество, с цел изучаване чуждия положителен опит и внедряването му в нашата практика, бяха разработени теми, заявки и работни програми, в съответствие с които се проведоха срещи със специалисти от банките на Чехословакия, Полша, Унгария и Германската демократична република.

X. ПРИХОДИ И РАЗХОДИ НА БАНКИТЕ

Размерът и структурата на приходите и разходите на банките за 1980 година, сравнени с тези в предходните години на петилетката, се виждат от данните в таблица №№

През 1980 година в Българска народна банка, Българска външнотърговска банка, Минералбанк и Държавна спестовна каса са реализирани приходи общо 1 321 877 хил. лева, в това число:

от Българска народна банка	872 307 хил.лева;
от Българска външнотърговска банка	196 685 хил. лева;
от Минералбанк	1 002 хил. лева;
от Държавна спестовна каса	251 883 хил. лева.

В сравнение с 1975 година реализираните приходи са увеличени с 41,58 на сто, спрямо 1976 година с 21,91 на сто, спрямо 1977 година с 9,84 на сто, спрямо 1978 година със 7,78 на сто и спрямо 1979 година с 11,56 на сто.

При формирането на приходите на банките основен източник са постъпленията от начислените лихви по предоставени кредити на социалистическите организации и на населението. За 1980 година относителният дял на приходите от лихви е 90,20 на сто.

От приходите на Българска народна банка в размер на 872 307 хил. лева най-голям дял заемат лихвите - 865 648 хил. лева или 99,22 на сто, в това число:

по кредитите за оборотни средства	465 096 х.лева
по кредитите за капитални вложения	400 139 х.лева

ТАБЛИЦА № 34

(в хил.лева)

	1975 г.	1976 г.	1977 г.	1978 г.	1979 г.	1980 г.	± в % 1980 година спрямо: 1975 г.	1976 г.	1977 г.	1978 г.	1979 г.
А. Приходи											
I. ЛИХВИ	855 591	997 650	1102 549	1124 254	1083 707	1192 330	+39.36	+19.51	+ 8.14	+ 6.00	+12.09
II.КОМИСИОННИ	73 830	78 880	86 885	94 154	111 893	120 602	+63.35	+52.89	+38.81	+28.09	+ 7.78
III.ДРУГИ ПОСТЪПЛЕНИЯ	4 250	7 757	14 045	8 061	9 320	8 945	+110.47	+15.32	-36.31	+10.97	- 4.02
ВСИЧКО А	933 671	1084 287	1203 479	1226 469	1184 920	1321 877	+41.58	+21.91	+ 9.84	+ 7.78	+11.56
Б. Разходи											
I. ЛИХВИ	257 371	281 982	318 327	337 830	357 554	407 465	+58.32	+44.50	+28.00	+20.61	+13.96
II.КУРС.Р/КИ	20 000	42 198	30 380	33 421	53 865	13 241	-33.79	-68.62	-56.42	-60.38	-75.42
III.АДМ.УПР.. Р/ДИ	39 117	37 356	45 071	48 881	46 250	64 691	+65.38	+73.17	+43.54	+32.34	+39.87
IV.ДР.РАЗХ.	6 824	3 288	8 883	5 010	6 489	6 718	- 1.55	+104.32	-24.37	+34.09	+ 3.53
ВСИЧКО Б	323 312	364 824	402 661	425 142	464 158	492 115	+52.21	+34.89	+22.22	+15.75	+ 6.02
ПЕЧАЛБА	610 359	719 463	800 818	801 327	720 762	829 762	+35.95	+15.33	+ 3.61	+ 3.55	+15.12
	933 671	1084 287	1203 479	1226 469	1184 920	1321 877	+41.58	+21.91	+ 9.84	+ 7.78	+11.56

ТАБЛИЦА № 35

(в хил. лева)

Пасиви	1976	1977	1978	1979	1980	+/- в % спрямо 1980 година			
						1976	1977	1978	1979
1. По кредитите за обор. средства	317 643	395 468	389 295	386 662	465 092	+46.42	+17.61	+19.47	+ 20.28
2. По кредитите за кап.вложения и незавършено строителство	414 202	420 793	443 310	363 469	400 141	- 3.39	- 4.91	- 9.74	+ 10.9
3. По други кредити	835	645	718	766	415	-50.30	-35.66	-42.20	- 45.82
Всичко:	732 680	816 906	833 323	750 897	865 648	+18.15	+ 5,97	+ 3,88	+ 15.28

по кредитите за незавършено строителство и проектиране	245 х.ле
по други кредити и сметки	168 х.ле

Нарастването на лихвите през 1980 година спрямо предшествуващите години идва главно от лихвите по кредитите за оборотни средства. Това се дължи на увеличения размер на ползуваните от стопанските организации кредити за оборотни средства преди всичко поради новите фабрично заводски цени, влезли в сила от 1 януари 1980 година.

Получените лихви по кредитите за капитални вложения през 1980 година са под нивото на тези реализирани през 1976, 1977 и 1978 година, което се дължи на превръщането на предоставените до 31 декември 1978 година на стопанските организации от системата на Националния аграрно-промишлен съюз кредити за капитални вложения, съгласно 56 ПМС от 1978 година в безлихвени кредити.

Приходите на Държавна спестовна каса продължават да нарастват и към 31 декември 1980 година са в размер на 251 883 хил. лева, в това число от получени лихви - 250 494 хил. лева, които представляват 99,45 на сто от приходите й. Най-съществен дял от получените лихви 190 130 хил. лева, или 75,48 на сто от тях са от предепозираните й средства в Българска народна банка. Общо получените лихви за 1980 година от Държавна спестовна каса спрямо 1975 година са увеличени със 74 611 хил. лева (42,42 на сто), спрямо 1976 година с 55 075 хил. лева (28,18 на сто), спрямо 1977 година с 40 093 хил. лева (19,06 на сто), спрямо 1978 годин

с 31 031 хил. лева (14,14 на сто) и спрямо 1979 година с 20 598 хил. лева (8,96 на сто).

От приходите на Българска външнотърговска банка, които са в размер на 196 685 хил. лева най-голям дял или 61,29 на сто заемат постъпленията от валутни комисиони срещу продажба на валута и други комисионни операции в размер на 120 540 хил. лева, а от лихвите постъпленията са в размер на 75 504 хил. лева (38,39 на ст За 1980 година приходите от комисионни в сравнение с 1975 година са увеличени с 46 710 хил. лева (63,27 на сто), спрямо 1976 година с 41 660 хил. лева (52,81 на сто), спрямо 1977 година с 33 655 хил. лева (38,74 на сто), спрямо 1978 година с 26 386 хил. лева (28,02 на сто) и спрямо 1979 година с 8 647 хил. лева (7,73 на сто)

Приходите от Минералбанк са общо 1 002 хил. лева, в това число от лихви 684 хил. лева, от други приходи (комисиони и други) - 256 хил. лева и от курсови разлики 62 хил. лева. От получените лихви най-голям дял имат лихвите, получени от БНБ, които са в размер на 504 хил. лева или 50,30 на сто спрямо всички приходи.

Размерът на приходите от останалата група приходоизточници "Други приходи" на Българска народна банка, Българска външнотърговска банка, Минералбанк и Държавна спестовна каса е 8 945 хил. лева и в сравнение с 1975 година е увеличен с 4 695 хил. лева, спрямо 1976 година с 1 188 хил. лева, спрямо 1977 година тези приходи са в по-малко с 5 100 хил. лева, спрямо 1978 година са увеличени с 884 хил. лева и спрямо 1979 година са отново намалели с 375 хил.лева. Тази тенденция на намаляване се дължи преди всичко на намаляване на събраните глоби от БНБ съгласно Правилника за отношенията с банките и Наредбата за плащанията, вследствие на по-

малко допуснати нарушения по плащанията. Така например за 1980 година събраните глоби са в размер на 2 872 хил. лева и в сравнение с 1976 година те са по-малко с 548 хил. лева или с 16,02 на сто, спрямо 1977 година с 4 976 хил. лева или с 63,40 на сто, спрямо 1978 година те са увеличени с 536 хил. лева или с 22,95 на сто и спрямо 1979 година са намалени с 1 030 хил. лева или с 26,40 на сто.

Общата сума на разходите към 31 декември 1980 година възлиза на 492 115 хил. лева, в това число:

на Българска народна банка	319 524 хил.лева;
на Българска външнотърговска банка	22 848 хил.лева;
на Минералбанк	427 хил. лева
на Държавна спестовна каса	149 316 хил. лева

През последните пет години има тенденция на увеличение на разходите, като за 1980 година в сравнение с 1975 година те са в повече с 168 803 хил. лева (52,21 на сто), спрямо 1976 година с 127 291 хил. лева (34,89 на сто), спрямо 1977 година с 89 454 хил. лева (22,22 на сто), спрямо 1978 година с 66 973 хил. лева (15,75 на сто), спрямо 1979 година с 27 957 хил. лева (15,75 на сто

От разходите на Българска народна банка в размер на 319 524 хил. лева най-голям дял заемат платените лихви по свободните средства на Държавна спестовна каса в Българска народна банка 190 130 хил. лева. Платените лихви по разплащателните, фондовите и други сметки на социалистическите организации представляват също значителната сума от 88 830 хил. лева и са увеличени в сравнение с 1975 година с 94,47 на сто, спрямо 1976 година с 91,03 на сто,

спрямо 1977 година с 53,24 на сто, спрямо 1978 година с 46,58 на сто и спрямо 1979 година с 39,69 на сто.

От разходите на Държавна спестовна каса в размер на 149 316 хил. лева най-голям дял съставляват платените лихви по обн новените и жилищно-спестовните влогове на гражданите в размер на 112 074 хил. лева. Същите имат тенденция на увеличение, като в сравнение с 1975 - 1979 година ръста на увеличение е съответно 35,60 на сто, 27,42 на сто, 20,20 на сто, 15,14 на сто и 9,84 на ст

От разходите на Българска външнотърговска банка в размер на 22 848 хил. лева най-голям дял заемат разходите по изплатени курсови разлики в размер на 13 182 хил. лева, в това число от преоценка на валутни сметки - 10 585 хил. лева, от арбитражни 1 139 хил. лева и по акредитиви и гаранции 1 222 хил. лева. Разходите по платените курсови разлики са намалени в сравнение с 1975 година с 33,79 на сто спрямо 1976 година с 68,76 на сто, спрямо 1977 година с 56,61 на сто, спрямо 1978 година с 60,56 на сто и спрямо 1979 година със 75,53 на сто.

От разходите на Минералбанк в размер на 427 хил. лева най-голям дял заемат административно-управителните разходи в размер на 315 хил. лева.

Административно-управителните разходи за 1980 година на всички банки са в размер на 64 691 хил. лева и в сравнение с 1975 година са увеличени с 65,38 на сто, спрямо 1976 година със 73,17 на сто, спрямо 1977 година с 43,54 на сто, спрямо 1978 година с 32,34 на сто и спрямо 1979 година с 39,87 на сто.

При така получените приходи и извършени разходи общата печалба на Българска народна банка, Българска външнотърговска банка Минералбанк и Държавна спестовна каса към 31 декември 1980 година е в размер на 829 762 хил. лева, в това число: от Българска народна

банка - 552 783 хил. лева, от Българска външнотърговска банка - 173 837 хил. лева, от Минералбанк - 575 хил. лева и от Държавна спестовна каса - 102 567 хил. лева.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

/проф.В.Никифоров/

Написано в 1 екз.
за МС
фотокопирано в 1 екз.
к.д. №
№ 878/12.VI.1981 г.